

RAPORT

2020

Spis treści

WSTĘP	4
WPROWADZENIE	5
Władze Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego	
Portret patrona Fundacji – prof. Jerzego Regulskiego	11
Rok samorządności	14
Pożegnanie Anny Łyżwy	15
Nagrody i konkursy organizowane przez Fundację	17
Nagroda im. Jerzego Regulskiego	18
ELOGE – Europejski Znak Jakości Zarządzania w Samorządzie Terytorialnym	20
Rankingi gmin	21
Ranking gmin Małopolski	21
Ranking gmin Lubelszczyzny	22
Ranking gmin Podkarpacia	23
Rozdział I. SZKOLENIA – KSZTAŁCENIE I ROZWÓJ KADR SAMORZĄDOWYCH	24
Szkolenia otwarte i zlecane	25
Rozdział II. FORA SAMORZĄDOWE	
– INTEGRACJA ŚRODOWISKA SAMORZĄDOWEGO I RZECZNICTWO	28
Fora samorządowe	29
Krajowa Rada Forów Skarbników	30
Krajowa Rada Forów Sekretarzy	31
Działalność Forów na podstawie POST	32
Rozdział III. PROJEKTY KRAJOWE I ROZWIĄZYWANIE	
PROBLEMÓW LOKALNYCH	36
Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny	37
Nowa jakość konsultacji społecznych w planowaniu przestrzennym	38
Projekt InForMe – działania informacyjne w zakresie promocji polityki spójności przez media lokalne w Polsce	39
Projekty realizowane w ośrodkach	40
Spis wszystkich projektów	46
Rozdział IV. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA I ROZWÓJ DEMOKRACJI	
LOKALNEJ I SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO ZA GRANICĄ	49
Program DOBRE – Decentralization Offering Better Results and Efficiency	50
Wsparcie reformy samorządowej – wdrożenie modelu partycypacyjnego planowania strategicznego w gromadach Centralno-Północnej i Zachodniej Ukrainy	53
Projekt Akademia Przywództwa dla Współpracy Transgranicznej	54
Projekt YOUTH IMPACT – walka z bezrobociem wśród młodzieży	56

Projekt COMPASS – kompetencje wspierające przedsiębiorczość innowacyjną młodzieży	58
Projekt Inkubator Włączenia Społecznego	59
Projekt COFFEE – Cooperation for Fair Economy & Education	60
Rozdział V. DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA – JAK EFEKTYWNIIE ZARZĄDZAĆ GMINĄ	62
Działalność doradcza	62
Przykłady oferowanych usług w ramach działalności doradczej	63
Zrealizowane w 2020 roku działania konsultingowe i badawcze w Ośrodkach Regionalnych FRDL	65
Rozdział VI. BADANIA I ANALIZY	69
Opinie i komentarze FRDL	70
Ocena efektywności funkcjonowania administracji samorządowej – badanie Sekretarzy JST	74
Rozdział VII. DZIAŁALNOŚĆ MISYJNA	76
Narodowa Lekcja o Samorządzie Terytorialnym	77
Samorządowa 30-tka	78
Konkurs Innowacje w Polityce	78
Nowa strona FRDL	78
SPRAWOZDANIE FINANSOWE Wyniki finansowe Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego w roku 2020	78
Adresy Ośrodków Regionalnych FRDL	80

Szanowni Państwo,

Oddajemy w Państwa ręce sprawozdanie z rocznej działalności FRDL.

Rok 2020 okazał się, zupełnie niespodziewanie, rokiem pod wieloma względami całkowicie przełomowym. Nikt z nas nie był przygotowany na wyzwania, jakie niosła za sobą światowa pandemia. Musieliśmy z dnia na dzień przystosować się do nowych warunków – zarówno w życiu osobistym, jak i zawodowym. Nowa sytuacja okazała się też olbrzymim wyzwaniem dla Fundacji. Podjęliśmy szereg trudnych decyzji, aby zabezpieczyć nasze funkcjonowanie. Dziś mogę śmiało powiedzieć, że odnieśliśmy w tym zakresie spory sukces.

Kształcenie kadr samorządowych jest jednym z głównych działań Fundacji. Kontynuacja szkoleń okazała się dla wielu samorządowców niezwykle ważnym wsparciem. Udało nam się wykonać nasze zadanie. Po raz kolejny okazaliśmy się sprawdzonym partnerem dla naszych samorządowców, z których wielu nie otrzymało potrzebnej pomocy ze strony państwa. Pomimo niesprzyjających okoliczności, przeszkoliliśmy ponad 50 tysięcy osób w ramach nowej formuły szkoleń online.

Warto również przypomnieć, że rok 2020 był okazją do świętowania. W tych wyjątkowo skomplikowanych warunkach obchodziliśmy jubileusz 30-lecia samorządności w Polsce. Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego wraz z przedstawicielami społecznej Inicjatywy 30. Rok Wolności powołała Koalicję ROK SAMORZĄDNOŚCI 2020. Choć nie wszystkie planowane na ten rok wydarzenia mogły dojść do skutku, to udało nam się przypomnieć, jak ważnym osiągnięciem była reforma samorządowa, którą przygotował prof. Jerzy Regulski, a w Sejmie i Senacie wdrażał zespół ludzi od początku związanych z FRDL (oprócz prof. Regulskiego także Walerian Pańko, oraz niżej podpisany). Przygotowana z tej okazji przez Fundację Narodowa Lekcja o Samorządzie Terytorialnym, czyli specjalny pakiet edukacyjny, pozostanie ważnym narzędziem szkoleniowym do wykorzystania na przyszłe lata.

W sprawozdaniu prezentujemy także różne aspekty nie tylko działalności krajowej, lecz również tej międzynarodowej, dzięki której Fundacja w wielu krajach cieszy się dobrą, silnie rozpoznawalną marką. Naszymi głównymi partnerami są Rada Europy oraz USAID. Realizacja naszych projektów nie byłaby jednak możliwa bez współpracy sieciowej naszych czternastu oddziałów w całej Polsce, dzięki czemu zyskujemy nowych partnerów i sprawdzonych przyjaciół.

Jestem niezwykle dumny, że udało nam się wspólnie przejść przez ten ciężki okres. Doświadczenie to pokazuje, że zarówno Fundacja, jak i nasi samorządowi partnerzy potrafią dostosowywać się do zmiennych i często niesprzyjających warunków. Polski samorząd, pomimo niekorzystnych wiatrów, również tych politycznych, pozostaje ostoją polskiej demokracji. Zaangażowanie wspólnoty samorządowej w rozwój demokracji lokalnej pozwala z nadzieją patrzeć w najbliższą przyszłość.

Jerzy Stępień
Przewodniczący Rady Fundatorów FRDL

WPROWADZENIE

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego jest największą pozarządową organizacją szkoleniowo-doradczą wspierającą rozwój samorządności w Polsce. Fundacja ma charakter organizacji sieciowej, w skład której wchodzi obecnie czternaście Ośrodków Regionalnych i koordynujące ich pracę Biuro Zarządu w Warszawie. Dzięki tej strukturze FRDL obejmuje swoimi działaniami terytorium całej Polski i służy społecznościom lokalnym nawet w najbardziej odległych częściach kraju i poza jego granicami.

undacja została założona 18 września 1989 roku w celu wspierania odbudowy samorządu terytorialnego jako podstawowej formy demokracji, przez inicjatorów prac nad ustawą o samorządzie terytorialnym w nowo wybranym parlamencie: Jerzego Regulskiego, Andrzeja Celińskiego, Jerzego Stępnia, Aleksandra Paszyńskiego i Waleriana Pańko. Powołali oni do życia Fundację, która miała czuwać nad odradzającą się samorządnością terytorialną w Polsce. Od tamtej pory misją Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego nieprzerwanie jest:

- działanie na rzecz zwiększania sprawności i efektywności funkcjonowania administracji samorządowej,
- wspieranie decentralizacji władzy publicznej,
- wzmacnianie poczucia sprawstwa wśród obywateli,
- budowanie lokalnego kapitału społecznego w Polsce,
- upowszechnianie polskich doświadczeń transformacji ustrojowej w innych krajach.

Zgodnie z § 7 Statutu FRDL celem Fundacji jest krzewienie idei samorządności obywatelskiej jako podstawowej formy demokracji poprzez działalność oświatową, doradczą i naukową, w tym:

- 1) prowadzenie badań i studiów nad formami i problemami samorządności terytorialnej,
- 2) upowszechnianie wiedzy dotyczącej samorządu terytorialnego i form jego działania,
- 3) wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych i samorządowych,
- 4) wspieranie wzajemnej współpracy samorządów terytorialnych we wszystkich dostępnych formach,
- 5) zbieranie i opracowywanie informacji o lokalnych inicjatywach samorządowych i obywatelskich,
- 6) działanie na rzecz rozwoju społeczności lokalnych,
- 7) wspieranie organizacji o celach podobnych do celów Fundacji.

W swoich działaniach na rzecz demokracji i samorządności Fundacja kieruje się następującymi zasadami:

1. NIEPARTYJNOŚĆ – Fundacja dąży do współpracy ze wszystkimi przedstawicielami samorządów lokalnych, bez względu na ich profil polityczny.
2. NIEZALEŻNOŚĆ – Fundacja korzysta w swojej działalności ze środków różnych organizacji oraz instytucji krajowych i zagranicznych, dzięki czemu zachowuje autonomię w realizacji swojej misji i programów.

3. NIEKOMERCYJNOŚĆ – Fundacja nie jest organizacją nastawioną na zysk, a opłaty pobierane za realizowanie części usług szkoleniowych i doradczych mają na celu odzyskanie kosztów ich przeprowadzenia, gdy nie mogą one być pokryte przez żadnego sponsora.
4. POMOCNICZOŚĆ – poprzez realizację swoich celów statutowych, Fundacja dąży do wzmocnienia potencjału samorządów i innych organizacji w realizowanych przez nie zadaniach oraz inspiruje do rozwoju działalności.
5. PRZEJRZYSTOŚĆ – Fundacja systematycznie poddaje się badaniom finansowym prowadzonym przez przedstawicieli ważniejszych sponsorów oraz podlega wszelkim krajowym wymogom kontroli finansowej.

Przez 30 lat swojej działalności Fundacja, za pośrednictwem ośrodków regionalnych, podejmowała szeroko zakrojone, różnorodne aktywności budujące polską samorządność lokalną i wspierała procesy decentralizacyjne w innych krajach. Fundacja działa wielotorowo: prowadzi działalność szkoleniową dla kadry samorządowej, realizuje liczne projekty partnerskie w Polsce i za granicą, moderuje działania ponad 80 forów branżowych reprezentujących 22 środowiska zawodowe pracowników JST, świadczy profesjonalną pomoc doradczą oraz publikuje wyniki badań i analiz poruszających najważniejsze problemy samorządności terytorialnej. Fundacja współpracuje regularnie z przedstawicielami władz lokalnych i instytucji samorządowych, reprezentantami administracji rządowej, organizacjami pozarządowymi, instytucjami międzynarodowymi, liderami społecznymi, przedsiębiorcami i społecznościami lokalnymi. W ciągu 30 lat w szkoleniach organizowanych przez FRDL wzięło udział blisko 1 800 000 osób, a w ramach projektów doradczych powstało ponad 300 lokalnych strategii rozwoju. Tylko w 2020 roku Fundacja realizowała 48 projektów (35 w realizacji, 13 zakończyło się w 2020 r.).

WŁADZE

**Fundacji Rozwoju Demokracji
Lokalnej im. Jerzego Regulskiego**

WŁADZE

Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego

Skuteczność i efektywność działań Fundacji gwarantuje funkcjonowanie trzech gremiów decyzyjnych: Rady Fundatorów, Zarządu Fundacji i Kolegium Dyrektorów.

Rada Fundatorów może liczyć maksymalnie siedem osób. W jej składna mocy statutu wchodzi założyciele FRDL lub osoby powołane do członkostwa na mocy uchwały przyjętej przez Radę. Obecnie są to:

**Jerzy
Stępień**

*Przewodniczący
Rady Fundatorów*

**Adam
Kowalewski**

**Jan
Król**

**Joanna
Regulska**

**Joanna
Staręga-Piasek**

Zarząd Fundacji składa się obecnie z dwóch członków: Prezesa oraz Wiceprezesa Zarządu, którzy są powoływani przez Radę Fundatorów. Zarząd kieruje działaniami Fundacji i reprezentuje ją na zewnątrz. W skład Zarządu wchodzi*:

**Cezary
Trutkowski**

Prezes Zarządu

**Marcin
Smala**

*Wiceprezes
Zarządu*

***Anna
Łyżwa**

*pełniła funkcję
Wiceprezesa
Zarządu do 26
września 2020 r.*

Ciałem doradczym dla Zarządu Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego jest **Kolegium Dyrektorów** ośrodków regionalnych FRDL.

W skład Kolegium wchodzi dyrektorzy ośrodków regionalnych FRDL, którymi obecnie są:

**Andrzej
Banach**

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego
w GDAŃSKU*

**Agnieszka
Migoń**

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego
w KIELCACH*

**Marlena
Moliszewska-
-Gumulak**

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego
w KATOWICACH i filii
we WROCŁAWIU*

**Wojciech
Odzimek**

*Dyrektor Ośrodka
w KRAKOWIE
od 1 grudnia
2020 r.*

**Magdalena
Popławska**

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego
w OPOLU*

**Marta
Siemieniuk**

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego
w BIAŁYSTOKU*

**Iwona
Szablewska**

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego
w ZIELONEJ GÓRZE*

**Michał
Wójcik**

*Dyrektor Ośrodków
Regionalnych
w WARSZAWIE, ŁODZI
i LUBLINIE*

**Robert
Żarkowski**

*Dyrektor Ośrodków
Regionalnych
w BYDGOSZCZY
I SZCZECINIE*

***Anna
Łyżwa**

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego
w KRAKOWIE
do 26 września
2020 r.*

Prezydium Kolegium Rady Dyrektorów:

- **Michał Wójcik** – wiceprzewodniczący Kolegium Dyrektorów (od 21 maja do 18 grudnia 2019), przewodniczący Kolegium Dyrektorów (od 18 grudnia 2019)
- **Robert Żarkowski** – wiceprzewodniczący Kolegium Dyrektorów (od 18 grudnia 2019)

Funkcję doradczą pełni **Rada Programowa Fundacji**, złożona z przedstawicieli świata nauki, krajowych i regionalnych stowarzyszeń, związków i innych organizacji jednostek samorządu terytorialnego.

Członkami **Rady Programowej** są:

- Rudolf Borusiewicz
- Jerzy Cieślik
- Olgierd Dziekoński
- Zygmunt Frankiewicz
- Anna Giza-Poleszczuk
- Grzegorz Gorzelak
- Elżbieta Hibner
- Hubert Izdebski
- Tadeusz Markowski
- Stanisław Mazur
- Andrzej Porawski
- Janusz Sepioł
- Paweł Swianiewicz

Prof. Jerzy Regulski

Jerzy Regulski urodził się w 1924 roku w Zarybiu pod Warszawą. Matka i ojciec pochodzili z rodzin o korzeniach ziemiańskich i szlacheckich. Wybuch wojny wpłynął na decyzję Regulskich o przeniesieniu się do Warszawy, gdzie Jerzy Regulski kontynuował swoją edukację. W okresie okupacji służył w stopniu podporucznika w Narodowych Siłach Zbrojnych. Za swoją działalność podziemną w niepodległościowych organizacjach studenckich był po wojnie więziony aż do 1946 roku. Po wyjściu z więzienia wznowił studia architektoniczne na Politechnice Warszawskiej, uzyskując dyplom w 1947 roku. W ramach swojej działalności zawodowej w latach 1948–1958 Regulski był naczelnym inżynierem budowy Osiedla Młynów w Warszawie.

W 1959 roku w ramach działalności naukowej dołączył do Instytutu Urbanistyki i Architektury. – *Instytut był czymś bardzo odległym od tego, co się dziś uważa za placówkę naukową. Był to zbiór ludzi inteligentnych, którzy znali się na urbanistyce i starali się ją stosować w warunkach socjalizmu i zauroczenia Le Corbusierem* – pisał w swojej biografii profesor. – *Chciałem, żeby projektowanie miało sens i służyło praktycznemu działaniu*¹.

Następnie do roku 1974 roku Jerzy Regulski pracował w Komitecie Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, a następnie w Instytucie Urbanistyki i Architektury, gdzie ostatnią z piastowanych przez niego funkcji było stanowisko zastępcy dyrektora ds. naukowych. Przez 16 lat pracy Regulski przeszedł przez wiele szczebli w rozwoju naukowym w tejże instytucji. Stopień doktora i doktora habilitowanego uzyskał kolejno w latach 1963 i 1969. Pięć lat później otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego nauk technicznych (w 1983 roku także profesora zwyczajnego nauk ekonomicznych).

W 1975 roku Jerzy Regulski rozpoczął pracę na Uniwersytecie Łódzkim w Zakładzie Ekonomiki Rozwoju Miast. To właśnie tam współtworzył Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość”, w ramach którego grupa intelektualistów podjęła prace nad poszukiwaniem dróg naprawy kraju. Lata 70. upłynęły Regulskiemu pod znakiem licznych podróży zagranicznych. To także czas dalszych przemian społeczno-gospodarczych w kraju. W 1980 roku dochodzi do przełomu, czyli do podpisania tzw. porozumień sierpniowych. Z inicjatywy profesora propozycja odbudowy samorządu terytorialnego znalazła się w programowym dokumencie NSZZ „Solidarność” uchwalonym w 1981 roku.

¹. Ten i kolejne cytaty pochodzą z książki: J. Regulski, *Życie splecione z Historią*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2014.

W latach 1981–1988 Jerzy Regulski inicjował i organizował badania nad odbudową samorządu terytorialnego. Na zaproszenie Bronisława Geremka brał udział w obradach Okrągłego Stołu, był jednym ze współprzewodniczących podzespołu ds. stowarzyszeń i samorządu terytorialnego. W latach 1989–1991 Regulski zostaje senatorem i przewodniczącym senackiej Komisji Samorządu Terytorialnego, a następnie pełnomocnikiem rządu ds. reformy samorządu terytorialnego. – *Znalazłem się w wyjątkowej sytuacji. Dana mi była szansa realizacji idei, dla której poświęciłem wiele lat życia. Zdawałem sobie sprawę, że wiedza liderów politycznych o problemach samorządu jest ciągle znikoma i że moje opinie będą odgrywać podstawową rolę przy wszelkich decyzjach, gdyż mają oni do mnie zaufanie (...) Dostałem gabinet, sekretarkę i kierownicę i... miałem zbudować samorząd* – wspominał Regulski.

Plan Regulskiego zakładał dokonanie zmian ustrojowych przed następnymi wyborami, aby reformy nie można było zatrzymać ani cofnąć. Celem przygotowywanych reform było ograniczenie kompetencji administracji rządowej i spowodowanie, żeby samorząd terytorialny zaczął przejmować jej kompetencje. W Senacie trwały prace nad systemem ustroju gmin, który w wielu aspektach funkcjonuje do dziś. – *Wierzyliśmy, że samorzady staną się istotną siłą polityczną* – wspominał Regulski.

Pierwsze miesiące 1990 roku to intensywne prace nad kształtem reformy. *Ustawa o samorządzie terytorialnym* została uchwalona przez Sejm 8 marca (ostatecznie tytuł ustawy otrzymuje brzmienie *Ustawa o samorządzie gminnym*). Aż wreszcie nadszedł historyczny moment, czyli pierwsze wolne wybory samorządowe 27 maja 1990 roku. – *Miałem poczucie sukcesu. Zaraz po wyborach pojechałem na objazd gmin. Uczestniczyłem w pierwszych posiedzeniach rad, czując, że słowo staje się ciałem, że coś powstaje z niczego. Poznałem wielu fantastycznych ludzi, którzy nagle poczuli się politykami w najlepszym znaczeniu tego słowa. Widziałem, jak budzi się naród, aktywizują się lokalne elity wsi i małych miasteczek* – czytamy we wspomnieniach Regulskiego.

Reforma samorządowa oznaczała zasadniczą zmianę w funkcjonowaniu państwa. Oznaczała zmianę miejsca pracy dla 100 tysięcy ludzi, którzy z urzędników państwowych stali się pracownikami samorządowymi. Oznaczała także komunalizację mienia. Funkcjonowanie administracji zmieniło się całkowicie, nie tylko ze względu na takie, czy inne kompetencje wójta czy burmistrza – zmieniło się podejście do inwestycji, zarządzania jednostkami. To były także zmiany polityczne – obywatele mogli sami wybierać swoich przedstawicieli na szczeblu lokalnym. Gminy uzyskały osobowość prawną, a ich finanse zostały wyjęte z budżetu państwa.

Wynik wyborów prezydenckich z 1990 roku przesądził o dalszej przyszłości ekipy rządzącej. Regulskiemu zaproponowano stanowisko ambasadora przy Stałym Przedstawicielstwie Polski przy Radzie Europy w Strasburgu (które pełnił aż do 1995 roku). 19 lutego 1993 roku ambasador Jerzy Regulski, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, podpisał Europejską Kartę Samorządu Lokalnego.

Już wtedy od paru lat działała Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej. To w tym momencie powstała koncepcja, aby Fundacja oparta była na silnych i samodzielnych ośrodkach regionalnych. Regulski jako jeden z inicjatorów powołania FRDL zajmował stanowisko jej prezesa aż do swojej śmierci.

Jerzy Regulski był ekspertem Banku Światowego i innych organizacji międzynarodowych. Uczestniczył w pracach nad reformami samorządowymi w wielu krajach Europy Południowej, Europy Wschodniej i Azji Centralnej. Pod koniec lat dwutysięcznych był członkiem komitetu poparcia Bronisława Komorowskiego przed przedterminowymi wyborami prezydenckimi. 7 października 2010 został powołany na stanowisko doradcy społecznego prezydenta ds. samorządu terytorialnego. Zmarł 12 lutego 2015 roku, miał 90 lat.

W 1999 roku profesor odznaczony został Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2012 roku przyznano mu tytuł Kawalera Orderu Orła Białego. Za swoją działalność otrzymał wiele wyróżnień, nagród i tytułów honorowych od licznych instytucji i uczelni w Polsce i za granicą, został też wyróżniony tytułem honorowego obywatela miast Warszawa, Jelenia Góra i Podkowa Leśna.

Jego wielką pasją były polskie Tatry.

Wśród jego licznych publikacji najbardziej znane są:

- *Samorząd III Rzeczypospolitej. Koncepcje i realizacja*, Warszawa 2000;
- *Local Government Reform in Poland: An Insider's Story*, Budapeszt 2003;
- *Samorządna Polska*, Warszawa 2005;
- (wraz z M. Kuleszą), *Droga do samorządu. Od pierwszych koncepcji do inicjatywy Senatu (1981–1989)*, Warszawa 2009;
- *Reformowanie Państwa. Moje Doświadczenia*, Warszawa–Szczecin 2007;
- *A Practical Guide to Building Local Government. The Polish Experience*, Budapeszt 2010.

Podczas Dnia Samorządności 27 maja 2020 roku w Podkowie Leśnej odsłonięto tablicę poświęconą prof. Jerzemu Regulskiemu – ojcowi polskiej samorządności i współzałożycielowi Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej.

30 LAT SAMORZĄDNOŚCI

W roku 2020 Fundacja świętowała 30 lat funkcjonowania odrodzonego samorządu terytorialnego. To niewątpliwie jeden z największych sukcesów III Rzeczypospolitej. Rok 2020 nie był jedynie rokiem jubileuszu uchwalenia ustawy o samorządzie terytorialnym i pierwszych wolnych wyborów samorządowych. Był to również moment, kiedy szczególnie mocno chcieliśmy podkreślić znaczenie i rolę samorządności terytorialnej, odwołując się do wspólnotowości i uświadamiając obywatelom, jak duże znaczenie ma ich zaangażowanie w sprawy publiczne w gminach i powiatach.

Koalicja ROK SAMORZĄDNOŚCI 2020

28 stycznia 2020 roku w „Marzycielach i Rzemieślnikach. Domu Innowacji Społecznych” w Warszawie Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego i społeczna inicjatywa 30. ROK WOLNOŚCI ogłosiła zawiązanie Koalicji Rok Samorządności 2020.

Podczas wydarzeń okolicznościowych, które, choć zakłócone wybuchem pandemii, trwały przez cały rok, wspólnie świętowaliśmy 30-lecie samorządności, integrując organizacje, samorządy i społeczności. Zależy nam na tym, aby edukując, pokazywać, jak istotną rolę

 Rok samorządności
– inauguracja

odgrywa w Polsce samorząd terytorialny. Hasłem Koalicji była obywatelska „edukacja dla demokracji” w duchu wolności, samorządności i solidarności! Wszystkie działania Koalicji relacjonowane były na portalu internetowym: <http://roksamorzadnosci.pl>.

Wydarzenia w ramach Roku Samorządności:

- **Akcja Narodowa Lekcja o Samorządzie Terytorialnym w 30. rocznicę pierwszych wolnych wyborów do samorządu (27 maja).**

Fundacja przygotowała specjalny pakiet edukacyjny „Narodowa Lekcja o Samorządzie Terytorialnym”. Pakiet miał na celu nie tylko propagowanie idei samorządności terytorialnej, ale przede wszystkim wyposażenie młodzieży w rzetelną wiedzę dotyczącą samorządności i tym samym kształcenie świadomych, aktywnych obywateli. Pakiet edukacyjny zawierał sześć scenariuszy, które dotyczą praktycznego wymiaru samorządności terytorialnej, czyli finansów samorządów i podziału kompetencji między samorządem a władzami centralnymi oraz roli samorządu w systemie edukacji, ochrony środowiska czy planowaniu przestrzeni. Niestety przeprowadzenie Narodowej Lekcji o Samorządzie Terytorialnym, zaplanowanej na 27 maja, uniemożliwiła pandemia i obostrzenia z nią związane.

- **Jubileuszowa konferencja w Senacie RP**

10 marca 2020 w Senacie RP odbyła się konferencja z okazji jubileuszu 30-lecia uchwalenia Ustawy o samorządzie terytorialnym. Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego reprezentował Przewodniczący Rady Fundatorów – Jerzy Stępień i Prezes Zarządu – Cezary Trutkowski. Sędzia Stępień, jeden z „ojców-założycieli” odrodzonego polskiego samorządu po upadku PRL, przypomniał zgromadzonym genezę senackiego projektu i opowiedział, jak wyglądały prace legislacyjne nad wówczas nowatorską ustawą. Podczas przemówień podkreślono również kluczową rolę prof. Jerzego Regulskiego w odbudowie niezależnego samorządu terytorialnego w Polsce.

Pożegnaliśmy Annę Łyżwę

26 września 2020 r., w wieku 44 lat, po ciężkiej chorobie odeszła od nas Anna Łyżwa – Dyrektor

Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie oraz Podkarpackiego Ośrodka Samorządu Terytorialnego w Rzeszowie i Wiceprezes Zarządu FRDL.

Anna Łyżwa była absolwentką Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego na kierunku *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, oraz wielu studiów podyplomowych: *Zarządzanie i audyt*, *Partycypacja społeczna: animacja–superwizja –ewaluacja*, *Doradztwo zawodowe* w Centrum Pedagogiki i Psychologii w Politechnice Krakowskiej. Była doświadczoną menedżerką, przez wiele lat związaną zawodowo z rynkiem usług edukacyjnych, doradczych i projektowych, w sektorze publicznym,

prywatnym i pozarządowym. Anna Łyżwa we wrześniu 2019 roku została laureatką programu Lider z Powołania, a także była nominowana do tytułu Kobieta Charyzmatyczna. W wywiadzie dla portalu Whystory.pl mówiła: – *To ludzie oraz ich rozwój są kluczem do sukcesu każdej organizacji – prywatnej, publicznej, pozarządowej czy społecznej.*

 Anna Łyżwa

NAGRODY

**i konkursy organizowane przez
Fundację Rozwoju Demokracji
Lokalnej im. Jerzego Regulskiego**

NAGRODY I KONKURSY ORGANIZOWANE PRZEZ FUNDACJĘ

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego angażuje się w organizację konkursów i rankingów na poziomie regionalnym i ogólnopolskim. Dzięki tym inicjatywom stara się dostrzegać i promować samorządy osiągające wzorcowe wyniki w różnych obszarach działalności, wdrażające innowacyjne rozwiązania społeczne i planistyczne, a także angażujące się we współpracę w ramach środowisk lokalnych. Oprócz konkursów organizowanych przez FRDL, przedstawiciele Fundacji są zapraszani do uczestnictwa w kapitułach konkursów i rankingów organizowanych przez inne podmioty (m.in. rankingu samorządów dziennika „Rzeczpospolita” czy konkursu N15 tygodnika „Newsweek”).

NAGRODA IM. JERZEGO REGULSKIEGO

Szczególne zasługi Profesora Jerzego Regulskiego w kształtowaniu sfery publicznej w Polsce dotyczą dwóch dziedzin. Pierwszą z nich była samorządność lokalna, a drugą urbanistyka oraz polityka przestrzenna. Wyrazem upamiętnienia Profesora było ustanowienie Nagrody im. Jerzego Regulskiego za wybitne osiągnięcia we wzmacnianiu samorządności terytorialnej oraz kreowaniu ładu przestrzennego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

W V edycji konkursu Kapituła nagrodziła i wyróżniła prace w czterech kategoriach.

 Statuetka – Nagroda imienia Jerzego Regulskiego

Kategoria IDEA

NAGRODA: mgr inż. Marek Kaszewski

Praca: **Więcej niż mieszkanie – zrównoważone budownictwo mieszkaniowe a potrzeby społeczne. Projekt modelowego zespołu urbanistycznego w Bydgoszczy**

Uzasadnienie prof. Magdaleny Staniszkis: „Projekt w kompleksowy sposób reprezentuje kształtowanie przestrzeni miejskiej, oparte o analizę stanu współczesnej wiedzy, przyjaznej lokalnej społeczności i równocześnie wnoszącej wartości o znaczeniu ogólnomiejskim”.

WYRÓŻNIENIE: Jarosław Wiśniewski

Praca: Idea rewitalizacji obszarów zdegradowanych poprzez zastosowanie farm miejskich, na przykładzie pracy inżynierskiej pt. „**Rewitalizacja ulicy Bakalarskiej w Warszawie**”

———— **Kategoria REALIZACJA DZIEŁA**

NAGRODA: Pracownia architektoniczno-urbanistyczna: Marek Budzyński, Krystyna Ilmurzyńska, Zbigniew Badowski

Praca: **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Chełm dla obszaru w rejonie ulicy Batorego**

Uzasadnienie prof. Magdaleny Staniszkis: „Uchwalony plan wzorcowo traktuje kompleksowe zagadnienia kształtowania przestrzennego zarówno w warstwie merytorycznej realizacji współczesnych potrzeb rozwoju z poszanowaniem tożsamości miejsca wynikającej z dziedzictwa kulturowego, jak i ochrony wartości przyrodniczych oraz w warstwie warsztatu planowania przestrzennego zintegrowanego z kreowaniem wartości przestrzeni poprzez koncepcję urbanistyczno-architektoniczną obszaru planu. Plan ten powinien być rozpropagowany jako dobry przykład możliwości osiągnięcia ładu przestrzennego poprzez planowanie przestrzenne o właściwym zakresie merytorycznym i warsztatowym”.

WYRÓŻNIENIE: NArchitekTURA/Bartosz Haduch

Praca: **Park Pamięci Wielkiej Synagogi w Oświęcimiu**

Uzasadnienie dra Tomasza Potkańskiego: „Głęboko symboliczny projekt, wystarczająco dobre wykonanie oraz recykling materiałów, dzięki którym płyty z kamieniołomu otrzymały tu – jakże symbolicznie – nowe życie i zastosowanie”.

———— **Kategoria WIEDZA I UPOWSZECHNIANIE**

NAGRODA: Dominik Drzazga

Praca: **monografia naukowa „Systemowe uwarunkowania planowania przestrzennego jako instrumentu osiągnięcia sustensywnego rozwoju”** (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2018)

Uzasadnienie dra Adama Kowalewskiego: „Bardzo cenne opracowanie. W polskiej literaturze naukowej brak kompleksowych opracowań poświęconych zagadnieniom planowania przestrzennego w wymiarze teoretycznym, konceptualnym oraz, co najważniejsze, w wymiarze praktycznym. Cenne jest również podjęcie przez autora problemów planowania przestrzennego w aspekcie paradygmatu rozwoju sustensywnego. Jest to temat zaniedbany, ważny formalnie jako wymóg konstytucyjny i „nieobecny” w polityce przestrzennej. Jest słabo reprezentowany w prawie administracyjnym (co ma fatalne skutki praktyczne), jest też zaniedbany w planowaniu przestrzennym”.

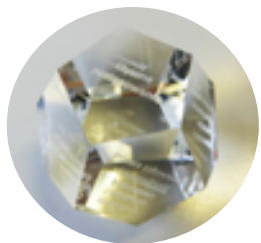
WYRÓŻNIENIE: POLITECHNIKA GDAŃSKA / WERONIKA MAZURKIEWICZ

Praca: *praca doktorska* „**Współczesne instrumenty kształtowania obrzeżnych struktur miejskich o charakterze kompleksowym**”

———— **Kategoria AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA**

WYRÓŻNIENIE: „Kurier Podlaski – Głos Siemiatycz” – niezależny tygodnik lokalny

Praca: **Święto Wolności i Solidarności w Siemiatyczach**

ELoGE – Europejski Znak Jakości Zarządzania w Samorządzie Terytorialnym

W 2018 roku Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej otrzymała od Rady Europy akredytację na przyznawanie Europejskiego Znak Jakości Zarządzania w Samorządzie Terytorialnym (ELoGE) w Polsce (w 2020 akredytacja ta została przedłużona na kolejne lata).

Program Europejskiego Znak Jakości Zarządzania w Samorządzie Terytorialnym obejmuje weryfikację przestrzegania przez każdą zgłoszoną jednostkę samorządową 12 zasad dobrego rządzenia, określonych przez Radę Europy i promowanych we wszystkich państwach członkowskich. W procesie ubiegania się o ELoGE to jednostka samorządowa przeprowadza samoocenę, realizuje badania wśród mieszkańców oraz pracowników i radnych, a także zbiera dokumentację pozwalającą na sprawdzenie, czy samoocena jest uzasadniona.

Dwanaście zasad dobrego zarządzania w samorządzie terytorialnym, weryfikowanych przez jednostki samorządowe:

1. Udział obywateli, uczciwy przebieg wyborów i reprezentacja;
2. Responsywność, szybkość reagowania;
3. Efektywność i skuteczność;
4. Otwartość i jawność;
5. Przestrzeganie prawa;
6. Etyczne postępowanie;
7. Kompetencje i potencjał;
8. Innowacyjność i otwartość na zmiany;
9. Orientacja na trwałość i długofalowość działań;
10. Należyte zarządzanie finansami;
11. Prawa człowieka, różnorodność kulturowa i spójność społeczna;
12. Rozliczalność, odpowiedzialność.

Urzędy decydujące się na udział w programie podejmują się zadania autoewaluacji jakości realizowanych przez siebie zadań. Samorządy, którym przyznawany jest znak ELoGE, otrzymują statuetkę – kryształowy dwunastościan z wygrawerowanymi europejskimi zasadami dobrego zarządzania w samorządzie terytorialnym.

W 2020 roku FRDL uruchomił kolejną edycję Znak. Początkowy harmonogram przyjmowania zgłoszeń, realizacji badań i weryfikacji wyników samorządów musiał jednak zostać przesunięty w związku z wybuchem pandemii, która w znaczący sposób wpłynęła na możliwość udziału samorządów w staraniach o certyfikat. Ostatecznie samorządy miały czas na zgłoszenie się do końca września 2020 roku, a okres realizacji wszystkich elementów wymaganych w procesie starania o nagrodę upływał z końcem grudnia 2020 roku.

Wybór jednostek, które otrzymają Znak za lata 2020–2022, nastąpił na wiosnę 2021 roku, a wręczenie statuetek i certyfikatów – podczas Krajowego Kongresu Sekretarzy we wrześniu 2021 roku.

RANKINGI GMIN

Ośrodki Regionalne FRDL, we współpracy z wojewódzkimi urzędami statystycznymi, od wielu lat prowadzą regionalne rankingi gmin. **W roku 2020 przeprowadzono trzy takie przedsięwzięcia w województwach: lubelskim, małopolskim i podkarpackim.** Celem rankingów jest wyłonienie i promocja jednostek samorządowych wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego na tle regionu. Intencją pomysłodawców rankingów było wprowadzenie do publicznej debaty zasady oceny samorządów przy pomocy zobiektywizowanych wskaźników ilościowych. Wyniki przeprowadzonych analiz stanowią punkt wyjścia w dyskusjach dotyczących jakości zarządzania lokalnego, jak i strategicznych kierunków rozwoju regionów.

Ocenie poddawane są wszystkie gminy w każdym regionie, z wyłączeniem miast na prawach powiatu. Analizy zawierają specjalnie dobrane wskaźniki odnoszące się do różnych wymiarów działalności jednostek samorządowych. Najczęściej (choć nie wyłącznie) stosowane są następujące wskaźniki:

1. Średnioroczne dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca;
2. Średnioroczne wydatki majątkowe inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca;
3. Średnioroczny wskaźnik zadłużenia budżetów gmin;
4. Wydatki bieżące na administrację publiczną budżetów gmin na 1 mieszkańca;
5. Średnioroczne środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych, stanowiące dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca;
6. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 ludności;
7. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym – średni wynik w %;
8. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3–6 lat;
9. Saldo migracji na 1000 ludności;
10. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków majątkowych inwestycyjnych) na 1 mieszkańca;
11. Udział środków przekazanych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w wydatkach ogółem gminy.

Ranking gmin Małopolski

Ranking Gmin Małopolski realizowany jest od 2010 roku w ścisłej współpracy z Urzędem Statystycznym w Krakowie, odpowiedzialnym za zebranie i zestawienie wyników. Celem przedsięwzięcia jest wyłonienie i promowanie gmin wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego. Przeprowadzane analizy statystyczne stają się podstawą ważnej dyskusji zarówno nad zarządzaniem lokalnym, jak i strategicznymi kierunkami rozwoju regionu. W rankingu ocenie poddawane są wszystkie gminy województwa

małopolskiego z wyłączeniem miast na prawach powiatu: Krakowa, Nowego Sącza i Tarnowa. 30 listopada ogłoszono wyniki Rankingu Gmin Małopolski 2020. Liderami zestawienia zostały gminy: **Zielonki, Niepołomice, Wielka Wieś**.

Ranking Gmin Lubelszczyzny

Ideą Rankingu Gmin organizowanego corocznie przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej Regionalny Ośrodek w Lublinie we współpracy z Urzędem Statystycznym w Lublinie jest wyłonienie i promowanie gmin wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie województwa lubelskiego. W roku 2020 wykorzystano w tym celu dane statystyczne za lata 2017–2019. Ocenie poddane zostały wszystkie gminy województwa lubelskiego z wyłączeniem miast na prawach powiatu. Przedsięwzięcie to ma szczególne znaczenie dla województwa, gdyż wprowadza do publicznej debaty zasadę oceny samorządów przy pomocy wskaźników liczbowych.

11 grudnia 2020 r. zostały ogłoszone oficjalne wyniki Rankingu Gmin Lubelszczyzny 2020. Laureatem rankingu po raz drugi została **Gmina Głusk**. Na drugim miejscu uplasowała się Gmina Jastków, która w zeszłorocznym rankingu zajmowała trzecie miejsce. Na trzeciej pozycji znalazła się tym razem Gmina Konopnica. Wyróżnienie otrzymała Gmina Puchaczów, której wynik był mniejszy jedynie o 5 setnych punktu, niż ten uzyskany przez Gminę Konopnica. Laureatom okolicznościowe statuetki wręczyli dyrektor Urzędu Statystycznego w Lublinie dr Krzysztof Markowski oraz koordynatorka Forów Samorządowych Województwa Lubelskiego FRDL Lublin Natalia Gmurkowska.

Laureaci Rankingu Gmin Lubelszczyzny

Ranking Gmin Podkarpacia

Laureatem Rankingu Gmin Podkarpacia została **Gmina Solina**. Drugie miejsce zajęła Gmina Miejska Mielec, trzecie miejsce Gmina Padew Narodowa. Tuż za podium uplasowały się Gmina Głogów Małopolski i Gmina Trzebownisko.

Partnerem Rankingu jest Urząd Statystyczny w Rzeszowie, który zebrał i przeanalizował 16 wskaźników rankingowych. Honorowy Patronat nad wydarzeniem objęli: Wojewoda Podkarpacki i Marszałek Województwa Podkarpackiego. Patronat medialny sprawowała „Gazeta Codzienna Nowiny”. Ocenie poddawane są wszystkie gminy województwa podkarpackiego z wyłączeniem miast na prawach powiatu: Rzeszowa, Przemyśla, Tarnobrzega i Krosna.

Intencją organizatorów jest, aby Ranking Gmin Podkarpacia, organizowany corocznie, stał się przedsięwzięciem o szczególnym znaczeniu dla województwa, wprowadzając do publicznej debaty zasadę oceny samorządów przy pomocy wskaźników liczbowych. Ranking, dzięki bezstronnej analizie statystycznej, wpisuje się na stałe w kalendarz wydarzeń samorządowych, które przyczyniają się do dyskusji zarówno nad bieżącymi, jak i strategicznymi kierunkami rozwoju całego regionu.

ROZDZIAŁ I

**SZKOLENIA – kształcenie
i rozwój kadr samorządowych**

Rozdział I. SZKOLENIA – KSZTAŁCENIE I ROZWÓJ KADR SAMORZĄDOWYCH

Działalność szkoleniowa Fundacji

Działania edukacyjne Fundacji od marca 2020 roku były poważnie utrudnione, prowadzone prawie w całości przez internet. Mimo to staraliśmy się utrzymać wysoki poziom zajęć oraz umożliwić udział w nich jak najszerszej grupie odbiorców (samorządy, administracja rządowa, organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne JST, w tym oświata samorządowa, spółki komunalne). Po szoku wywołanym pierwszą falą pandemii i wstrzymaniu działalności stacjonarnej szybko uruchomiono intensywną działalność szkoleniową w formie online. Dotychczasowe regionalne szkolenia stacjonarne zastąpiono wspólną ogólnopolską zdalną działalnością szkoleniową. Ośrodki regionalne w swoich województwach proponowały oferty ze wspólnego katalogu webinarium. Jednocześnie prowadzono też działalność regionalną (szkolenia zamknięte oraz szkolenia otwarte do połowy marca i w ograniczonym zakresie we wrześniu i październiku).

Z całą pewnością można stwierdzić, że działalność online lub hybrydowa Fundacji będzie kontynuowana i będzie stanowiła jej trwały element w kolejnych latach. Badania wykonane przez Fundację wśród sekretarzy gmin potwierdzają, że do formy online szybko przyzwyczaili się też urzędnicy. Zdecydowana większość z nich korzystała ze szkoleń online w 2020 roku (95,5%). Więcej niż połowa, mając do wyboru takie samo szkolenie stacjonarne lub online, deklaruje, że wybrałoby formę zdalną.

W 2020 roku zorganizowano 2253 wydarzenia edukacyjne (szkolenia otwarte, zamknięte i projektowe oraz spotkania forów), w których wzięty udział 52 664 osoby. Zrealizowano 60 833 osobodni szkoleniowych.

W 2020 roku działania edukacyjne FRDL realizowane w ramach szkoleń, kursów oraz spotkań forów, poza realizacją stałego kalendarza doskonalenia zawodowego, podporządkowane były udzieleniu jak najszerszego i najszybszego bieżącego wsparcia samorządom, po pierwsze, w rozwiązywaniu realnych sytuacji kryzysowych spowodowanych epidemią COVID-19 w wielu obszarach działalności JST, po drugie – przy podejmowaniu decyzji w chaosie prawnym, jaki pojawił się w funkcjonowaniu urzędów i realizacji usług publicznych.

Fundacja pomagała sekretarzom i kadrowcom w gminach, powiatach i województwach w organizacji pracy, w tym zdalnej, w ramach dotychczasowych oraz nowych przepisów prawnych prawa pracy i dobrych praktyk zarządczych. Pracownicy FRDL przekazywali informacje dotyczące wykorzystania rozwiązań technicznych i organizacyjnych do pracy w środowisku wirtualnym. Programy szkoleń i kursów ochrony danych osobowych zostały zmienione, kładąc większy nacisk na cyberbezpieczeństwo.

Istotnym wsparciem Fundacja objęła pracowników biur obsługi rady i radnych, pomagając w organizacji pracy rady w warunkach epidemii, prowadzenia sesji, rozpatrywania petycji, skarg i wniosków itp.

Z uwagi na konsekwencje pandemii dla finansów JST wiedza przekazywana przez Fundację dotyczyła optymalizacji finansowej JST, tj. przygotowania budżetów i wieloletnich prognoz finansowych umożliwiających utrzymanie możliwości inwestycyjnych z właściwych relacji długu; zwiększenie skuteczności egzekucji zaległości cywilnoprawnych i publicznoprawnych oraz wdrożenia Jednolitego Pliku Kontrolnego VAT w samorządach i jednostkach organizacyjnych JST. Fundacja pomagała gminom i powiatom planować niedofinansowane ze strony rządu zadania oświatowe.

Fundacja od jesieni 2020 roku realizowała również przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym, których celem była poprawa dostępności mieszkańców do usług publicznych, m.in. dla osób z niepełnosprawnościami. Jednostki samorządu terytorialnego przygotowywane były również do przeprowadzania audytów dostępności (cyfrowej, architektonicznej, komunikacyjnej). W każdym urzędzie samorządowym powoływany zostanie koordynator ds. dostępności, a wielu z nich przechodzi opracowany przez FRDL kurs online, przygotowujący do pełnienia tej funkcji.

Jesienią 2021 roku Fundacja rozpoczęła cykl edukacyjny związany z nowym podejściem do planowania strategicznego w gminach, powiązanego z opracowywaniem planów przestrzennych w ramach partycypacji mieszkańców oraz połączony z wdrażaniem nowej perspektywy budżetowej UE. Podczas pandemii zrealizowano również cykl szkoleń poświęcony promocji JST w warunkach pracy zdalnej.

Udało się zrealizować kilka edycji treningów umiejętności społecznych. Kontynuowano również działania edukacyjne skierowane na poprawę współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi – nieustannie wspieramy samorząd terytorialny w poszerzaniu wiedzy w zakresie zlecenia lokalnych zadań publicznych organizacjom pozarządowym. W ramach swoich działań pracownicy FRDL pomagali gminom również m.in. w pozyskiwaniu środków na rzecz lokalnego sektora kultury, w szczególności sposób dotkniętego pandemią. W ramach szkoleń wskazywano, w jaki sposób, mimo pandemii i niejasnych przepisów, trzeci sektor i samorząd mogą realizować i rozliczać zadania publiczne. Popularyzowaliśmy ponadto realizację inicjatyw w ramach funduszy sołectkich. Fundacja przygotowywała się również do pomocy beneficjentom w efektywnym pozyskiwaniu środków UE, w ramach projektowanego kursu *Specjalista ds. funduszy* w nowym okresie programowania 2021–2027.

W 2020 roku do przestrzeni wirtualnej przeniesiono kurs kancelaryjno-archiwalny I stopnia. Fundacja stała się liderem w zakresie przygotowywania samorządowych archiwistów.

Dzięki stałemu utrzymywaniu kontaktu z uczestnikami szkoleń oraz członkami forów FRDL w 2020 roku, najważniejsze zmiany organizacyjno-prawne dotyczące gminy

i powiaty, m.in. w kwestiach wdrożenia Pracowniczych Planów Kapitałowych, elektroniczacji zamówień publicznych, nowego prawa budowlanego czy gospodarki odpadami, odbywały się zawsze ze wsparciem szkoleniowym i konsultacyjnym ekspertów FRDL. W związku z ważnymi zmianami prawnymi w obszarze zamówień publicznych i dużymi potrzebami samorządowców przygotowany został nowy ogólnopolski program szkoleniowy, przygotowujący pracowników do efektywnej realizacji zadań w tym zakresie.

Dążąc do jak najlepszego przygotowania pracowników samorządowych do właściwego rozumienia swojej roli, Fundacja realizuje kurs służby przygotowawczej na bazie własnego programu. Nowo zatrudniani pracownicy przechodzą intensywny kurs, obejmujący swoim zakresem, m.in. postępowania administracyjne i zamówienia publiczne. Od 2020 roku popularyzuje go we wszystkich województwach w formule zdalnej.

Wsparcie samorządności lokalnej poprzez profesjonalizację administracji publicznej, realizowane w ramach działalności edukacyjnej, pozostaje wciąż ważną gałęzią działalności statutowej FRDL.

Przez 31 lat działalności Fundacja zorganizowała ponad 90 000 szkoleń, seminariów, konferencji, z których skorzystało już blisko 1 800 000 osób. Bazując na opiniach uczestników szkoleń, wiemy, że praca Fundacji w tym zakresie pomaga urzędnikom samorządowym w rozwoju i przynosi dobre efekty. Każda opinia wpływa także na rozwój działów szkoleń w ośrodkach regionalnych, poprzez wprowadzanie udoskonalień oraz poszukiwanie nowych tematów i wykwalifikowanych trenerów.

Z badań przeprowadzonych w 2021 roku wiemy, że ponad 90% samorządów zna działalność Fundacji. Tak dużą rozpoznawalność zbudowano dzięki stałemu kontaktowi z urzędami i instytucjami samorządowymi, niezależnie od województwa czy wielkości jednostki. Pomimo roku pandemicznego ponad 65% samorządów deklarowało, że ich pracownicy szkolili się na webinarium FRDL. Ponad 95% z nich oceniło je dobrze lub bardzo dobrze.

ROZDZIAŁ II

FORA SAMORZĄDOWE

Rozdział II. FORA SAMORZĄDOWE

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego od początku swojej działalności integruje i wspiera środowiska samorządowe poprzez fora samorządowe. Fora, autorski pomysł Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego, to przede wszystkim platformy współpracy i integracji określonych środowisk zawodowych w samorządach, służące poszerzaniu wiedzy, wymianie doświadczeń i informacji, a przede wszystkim doskonaleniu warsztatu zawodowego i kompetencji na piastowanej funkcji. Dzięki współpracy w sieci FRDL członkowie Forów mają dostęp do informacji, raportów, wyników badań publikowanych przez Fundację, mogą również uczestniczyć w krajowych i zagranicznych konferencjach, kongresach, projektach, wizytach studyjnych itp. Ponadto Fora prowadzą działalność interwencyjną na rzecz swoich członków i świadczą pomoc w rozwiązywaniu problemów związanych z pełnionymi funkcjami.

W 2020 roku FRDL moderowała działalność ponad 80 forów samorządowych (w 25 kategoriach), funkcjonujących przy Regionalnych Ośrodkach FRDL w całej Polsce, zrzeszających ponad 4 000 przedstawicieli ponad 40 środowisk samorządowych.

FORUM SEKRETARZY	13
FORUM SKARBNIKÓW	12
FORUM PRZEWODNICZĄCYCH RAD GMIN	6
FORUM OŚWIATY	6
FORUM POMOCY SPOŁECZNEJ	6
FORUM KADROWE	5
FORUM OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH	5
FORUM WÓJTÓW, BURMISTRZÓW I PREZYDENTÓW	4
FORUM USC	3
FORUM INFORMATYKÓW	3
FORUM PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM	3
FORUM PRAWNIKÓW	2
FORÓW WSPÓŁPRACY Z NGO	2
FORUM GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ	2
FORUM EKOLOGICZNE	1
FORUM KOORDYNATORÓW ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO	1
FORUM ZDROWIA PUBLICZNEGO	1
FORUM URZĘDNIKÓW EUROPEJSKICH	1
FORUM KULTURY	1
FORUM AUDYTORÓW	1
FORUM MARKI LOKALNEJ	1
FORUM ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH	1
FORUM ŻŁOBKÓW	1
FORUM KIEROWNIKÓW JEDNOSTEK KOMUNALNYCH	1
FORUM KSIĘGOWYCH	1

Krajowa Rada Forów Skarbników

KRAJOWA RADA FORÓW SKARBNIKÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, działająca przy Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego, powołana została 27 listopada 2018 roku w odpowiedzi na potrzebę sieciowej, ponadregionalnej współpracy Skarbników JST, zrzeszonych w ramach regionalnych Forów Skarbników JST, funkcjonujących przy Regionalnych Ośrodkach FRDL.

Głównymi celami działalności Krajowej Rady Forów Skarbników JST są:

- reprezentacja regionalnych Forów Skarbników działających przy ośrodkach FRDL na poziomie krajowym;
- zabieranie głosu w istotnych dla samorządu sprawach na poziomie krajowym;
- koordynacja konsultacji wewnątrz środowiska Skarbników;
- organizacja wspólnych ogólnopolskich i makroregionalnych wydarzeń i inicjatyw;
- podejmowanie inicjatyw na rzecz wzmocnienia kompetencji i praw Skarbników;
- wypracowywanie stanowisk w sprawach zmian legislacyjnych.

Rada poprzez swoją działalność pragnie być aktywnym uczestnikiem zachodzących procesów konsultacyjno-legislacyjnych, jak i uzyskać bezpośredni wpływ na kształt regulacji prawnych oddziałujących na funkcjonowanie samorządu. Skarbnicy na co dzień mają do czynienia z problemami związanymi bezpośrednio lub pośrednio z finansami JST. Dzięki temu potrafią nie tylko formułować trafne opinie, lecz także proponować konstruktywne rozwiązania. Rada chce zwiększyć swój wpływ na sposób kształtowania tej sfery życia publicznego.

Fora Skarbników działające przy FRDL liczą 801 członków, co stanowi ponad ¼ wszystkich skarbników pracujących w gminach, powiatach i województwach. Stanowią doskonałą platformę współpracy, integracji środowiska zawodowego, wymiany doświadczeń i informacji, jak również zdobywania nowej wiedzy.

Członkami Krajowej Rady Forów Skarbników JST są reprezentanci Forów Skarbników JST działających przy Regionalnych Ośrodkach FRDL, zaś pracami Rady kieruje Zarząd wybierany na dwuletnią kadencję. Skład Zarządu Krajowej Rady Forów Skarbników na kadencję 2018–2020:

- Łukasz Dłubacz, Skarbnik Miasta Nowy Targ – Przewodniczący Zarządu KRFS
- Małgorzata Mokrzycka-Kwaśnik, Skarbnik Powiatu Kolbuszowskiego – Wiceprzewodnicząca Zarządu KRFS
- Małgorzata Czarnecka, Skarbnik Gminy Smętowo Graniczne – Wiceprzewodnicząca Zarządu KRFS
- Aneta Maciążek, Skarbnik Gminy Tomaszów – Członek Zarządu KRFS
- Wiesław Miłkowski, Skarbnik Powiatu Otwockiego – Członek Zarządu KRFS
Krajowa Rada Forów Sekretarzy

Spotkanie Krajowej Rady Forów Skarbników

6 lutego w Biurze Zarządu FRDL w Warszawie zebrali się członkowie Krajowej Rady Forów Skarbników, którzy reprezentowali regionalne Fora Skarbników funkcjonujące przy ośrodkach FRDL w całej Polsce. W spotkaniu wzięli również udział dyrektorzy ośrodków FRDL i Prezes Zarządu.

Spotkanie miało na celu przybliżenie i omówienie dotychczasowej działalności Krajowej Rady Forum Skarbników JST – tłumaczył przewodniczący Łukasz Dłubacz, Skarbnik Miasta Nowy Targ. – Od czasu powołania Rady Zarząd przygotował kilka wystąpień do władz centralnych w zakresie finansowania oświaty, podwyższenia kwoty subwencji oświatowej, zwiększenia dofinansowania zadań zleczanych, zmian dotyczących sprawozdawczości czy funkcjonalności systemu BeSTi@ tak, by był on dla nas jeszcze bardziej pomocny.

Postulaty Krajowej Rady Forów Skarbników ws. pandemii

1 lipca 2020 roku Krajowa Rada Forów Skarbników wystosowała list z postulatami do Prezesa Rady Ministrów. Postulaty dotyczyły sytuacji pandemicznej i wpływu koronawirusa na pogarszający się stan budżetów polskich samorządów. Rada wystosowała apel o pomoc dla samorządów do władz centralnych. ***Samorzady podejmują ogromny wysiłek ograniczając wydatki zarówno bieżące, jak i inwestycyjne, z jednoczesnym zachowaniem miejsc pracy i wykorzystywaniem środków z Unii Europejskiej. Niemniej jednak same sobie nie poradzą*** – napisali przedstawiciele Krajowej Rady Forów Skarbników JST w liście do Premiera.

Krajowa Rada Forów Sekretarzy JST

Krajowa Rada Forów Sekretarzy Jednostek Samorządu Terytorialnego, działająca przy Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego, powołana została w lutym 2018 roku z inicjatywy zarządów forów regionalnych działających przy ośrodkach FRDL. Krajowa Rada Forów Sekretarzy składa się z przedstawicieli 13 województw działających przy Regionalnych Ośrodkach Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej oraz z Klubu Sekretarzy Województwa Wielkopolskiego. Celem działalności Krajowej Rady Forów Sekretarzy JST jest:

- reprezentowanie środowiska Sekretarzy JST na poziomie krajowym i międzynarodowym,
- zabieranie głosu w istotnych dla samorządu sprawach na poziomie krajowym,
- koordynacja konsultacji wewnątrz środowiska Sekretarzy JST,

- organizacja wspólnych ogólnopolskich i makroregionalnych wydarzeń/inicjatyw,
- podejmowanie inicjatyw na rzecz wzmocnienia kompetencji Sekretarzy JST oraz potencjału organizacyjnego JST.

Rada poprzez swoją działalność pragnie być aktywnym uczestnikiem zachodzących procesów konsultacyjno-legislacyjnych, a także zamierza mieć bezpośredni wpływ na kształt regulacji prawnych oddziałujących na funkcjonowanie samorządu.

Zarząd Krajowej Rady Forów Sekretarzy JST wybrany na okres kadencji 2018–2020:

- Grzegorz Frugalski, Sekretarz Miasta Sosnowiec – Przewodniczący Zarządu KRFS
- Andrzej Wojewódzki, Sekretarz Miasta Lublin – Pierwszy Wiceprzewodniczący Zarządu KRFS
- Małgorzata Majkowska, Sekretarz Miasta Wieluń – Drugi Wiceprzewodniczący Zarządu KRFS

Działalność Forów na przykładzie Podkarpackiego Ośrodka Samorządu Terytorialnego

W niniejszym raporcie pragniemy przedstawić działalność lokalnych forów samorządowych na przykładzie jednego ośrodka FRDL – Podkarpackiego Ośrodka Samorządu Terytorialnego. Przy rzeszowskim ośrodku działają następujące fora: Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Podkarpacia, Podkarpackie Forum Sekretarzy, Podkarpackie Forum Skarbników, Podkarpackie Forum Pomocy Społecznej, Podkarpackie Forum Inspektorów Ochrony Danych Osobowych, Podkarpackie Forum Współpracy Samorządów z Organizacjami Pozarządowymi, Podkarpackie Forum Oświaty Samorządowej, Podkarpackie Forum USC, Podkarpackie Forum Kadrowe Jednostek Sektora Finansów Publicznych, Forum Koordynatorów ds. dostępności w JSFP. Poniżej prezentujemy cele i działania wybranych Forów z tego regionu.

Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Podkarpacia

Głównym celem działania Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Podkarpacia jest podejmowanie działań służących rozwojowi lokalnemu i regionalnemu, wzmocnianie roli samorządów lokalnych w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz budowanie profesjonalnej administracji publicznej. Forum realizuje ten cel m.in. poprzez cykliczne spotkania i debaty na tematy najbardziej w danej chwili aktualne, priorytetowe dla Wójtów, Burmistrzów oraz Prezydentów. Debaty te z jednej strony dają możliwość bezpośredniego dzielenia się obserwacjami na temat skuteczności funkcjonowania struktur samorządowych czy też możliwości wywiązywania się z nałożonych na samorząd obowiązków, z drugiej zaś strony – pozwalają na uzyskiwanie najbardziej merytorycznych informacji i odpowiedzi na pytania dotyczące bieżących problemów i perspektyw rozwoju województwa podkarpackiego. W 2020 roku odbyły się spotkania Forum o następującej tematyce:

- Sposoby na uniknięcie zapaści finansowej i kontynuowanie inwestycji w warunkach spadku dochodów i wzrostu wydatków jednostek samorządu terytorialnego (25 lutego 2020 r.).
- Wpływ tarczy antykryzysowej na działania jednostek samorządu terytorialnego (15 kwietnia 2020 r.).
- Gospodarka odpadami komunalnymi w obliczu koronawirusa (1 czerwca 2020 r.).
- Tarcza antykryzysowa a finanse JST – szanse i zagrożenia (19 czerwca 2020 r.).
- Finansowanie zadań oświatowych. Jak zoptymalizować wydatki oświatowe? (29 października 2020 r.).
- Gospodarka wodna, opłata za zmniejszenie naturalnej retencji, utrzymywanie urządzeń melioracji i nadzór nad spółkami wodnymi – najważniejsze zagadnienia istotne z punktu widzenia Wójta, Burmistrza i Prezydenta jako organu wykonawczego (17 listopada 2020 r.).

Podkarpackie Forum Sekretarzy

Podkarpackie Forum Sekretarzy działa przy FRDL – Podkarpackim Ośrodku Samorządu Terytorialnego od maja 2012 r. Obecnie liczy 83 członków, tj. sekretarzy powiatów, miast i gmin województwa podkarpackiego, i stanowi dla nich wyjątkową płaszczyznę współpracy. Podstawowe formy działania Podkarpackiego Forum Sekretarzy to przede wszystkim systematyczna działalność konsultacyjna i doradcza, m.in. poprzez spotkania z ekspertami, podnoszenie umiejętności i poszerzanie wiedzy sekretarzy, dyskusje problemowe na tematy poruszane w ramach spotkań Forum, wyrażanie stanowisk w sprawie obowiązujących aktów prawnych i opiniowanie projektowanych rozwiązań legislacyjnych, oraz doraźne wspieranie sekretarzy zrzeszonych w ramach Forum w rozwiązywaniu problemów związanych z pełnioną przez nich funkcją.

W 2020 roku członkowie Podkarpackiego Forum Sekretarzy spotkali się, aby dyskutować o następujących kwestiach:

- Ochrona danych po 1,5 roku stosowania ustawy – najważniejsze problemy, naruszenia, sankcje i kary dla jednostek samorządu (30 stycznia 2020 r.).
- Co sekretarz powinien wiedzieć o bezpieczeństwie informacji w jednostce? Cyberzagrożenia w administracji publicznej – najistotniejsze zagadnienia dla kadry kierowniczej (20 lutego 2020 r.).
- Obowiązki JST wobec zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (25 marca 2020 r.).
- Najważniejsze obowiązki wynikające ze stosowania przepisów Prawa pracy w dobie epidemii COVID-19 (23 kwietnia 2020 r.).
- Raport o stanie JST i wotum zaufania dla organu wykonawczego w roku 2020 (20 maja 2020 r.).
- Powszechny spis rolny oraz Tarcza 4.0. i jej wpływ na pracowników JST (17 lipca 2020 r.).

- Pracownicze Plany Kapitałowe z uwzględnieniem zmian wprowadzonych przez Tarczę Antykrzysową 4.0. w zasadach tworzenia PPK przez podmioty zatrudniające należące do sektora publicznego (25 września 2020 r.).
- Nowa ustawa PZP – najważniejsze zmiany (29 października 2020 r.).
- Dostęp do informacji publicznej w praktyce (16 listopada 2020 r.).
- Najistotniejsze kwestie z zakresu przeprowadzania audytu dostępności w JST (14 grudnia 2020 r.).

Podkarpackie Forum Skarbników

Podkarpackie Forum Skarbników działa przy FRDL – Podkarpackim Ośrodku Samorządu Terytorialnego od 28 października 2011 r. Obecnie zrzesza 89 skarbników gmin, miast, powiatów i województwa. Spotkania odbywają się z reguły trzy razy w kwartale. Na każdym z nich zaproszony gość, ekspert w danej dziedzinie, przedstawia wybrany przez członków temat dotyczący gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego oraz inicjuje dyskusję, pomagając rozwiązać związane z nim problemy i wątpliwości. Raz w roku organizowana jest również wyjazdowa sesja szkoleniowo-konsultacyjna dla Członków Forum, która oprócz możliwości poszerzenia wiedzy stwarza okazję do integracji środowiska skarbników. W roku 2020 Skarbnicy zrzeszeni w Forum dyskutowali m.in. na następujące tematy:

- Egzekucja administracyjna należności pieniężnych z uwzględnieniem pozycji prawnej i zadań wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym. Najnowsze – obowiązujące i projektowane – zmiany ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (27 stycznia 2020 r.).
- Zamknięcie ksiąg rachunkowych za 2019 rok wraz ze sporządzeniem informacji dodatkowej (28 lutego 2020 r.).
- Raport o stanie gminy/powiatu w ujęciu finansowym. Najczęstsze problemy w zakresie gospodarki finansowej jednostki samorządu terytorialnego i jej jednostek podległych (31 marca 2020 r.).
- Tarcza antykrzysowa (COVID-19) – najważniejsze informacje dla skarbnika. Omówienie aspektów prawno-podatkowych: VAT, ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych (8 kwietnia 2020 r.).
- Wpływ załamania gospodarczego związanego z COVID-19 na finanse, sytuację zadłużeniową i płynnościową JST (14 maja 2020 r.).
- Umorzenie należności cywilnoprawnej, ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych dla przedsiębiorców w dobie rozwiązań antykrzysowych, schematy podatkowe (29 maja 2020 r.).
- Inwentaryzacja w JST i jej jednostkach podległych (16 lipca 2020 r.).
- Egzekucja podatków w gminach po 30 lipca 2020 roku (29 września 2020 r.).
- WPF w świetle ustawy z 2 marca 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (27 października 2020 r.).
- Finansowanie zadań oświatowych dla Skarbników (26 listopada 2020 r.).
- Przygotowanie ksiąg do zamknięcia roku 2020 w JST (16 grudnia 2020 r.).

Podkarpackie Forum Pomocy Społecznej

Podkarpackie Forum Pomocy Społecznej jest najstarszym forum i działa przy FRDL – Podkarpackim Ośrodku Samorządu Terytorialnego od grudnia 2010 roku. Obecnie zrzesza 74 członków – dyrektorów i kierowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, głównie ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie z województwa podkarpackiego. Przez te lata członkowie Forum, dzięki comiesięcznym spotkaniom oraz corocznym konferencjom i wyjazdowym sesjom szkoleniowo-konsultacyjnym, mocno się zintegrowali, czego wyrazem są wspólne przedsięwzięcia, stworzone stanowiska czy petycje. W 2020 roku tematyka spotkań dotyczyła:

- Zmiany w prawie pracy 2019/2020 (17 stycznia 2020 r.).
- Cyberzagrożenia i bezpieczeństwo danych w pomocy społecznej (21 lutego 2020 r.).
- Organizacja pracy i świadczenie pomocy przez ośrodki pomocy społecznej w sytuacji zagrożenia epidemicznego (17 kwietnia 2020 r.).
- Pracownicze Plany Kapitałowe (28 maja 2020 r.).
- Przyznawanie świadczeń opiekuńczych na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych. Najnowsze trendy orzecznicze, przyznawanie świadczeń w czasie epidemii. Zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie pielęgnacyjne (9 czerwca 2020 r.).
- Praktyczne aspekty rachunkowości ośrodków pomocy społecznej, również w sytuacji epidemii (2 lipca 2020 r.).
- Stosowanie przepisów o świadczeniach rodzinnych w praktyce (30 września 2020 r.).
- Nowelizacja ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji i jej wpływ na postępowania egzekucyjne prowadzone w pomocy społecznej (26 października 2020 r.).
- Zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej (25 listopada 2020 r.).
- Nowa ustawa PZP – najważniejsze zmiany (15 grudnia 2020 r.).

ROZDZIAŁ III

**PROJEKTY KRAJOWE
i rozwiązywanie problemów
lokalnych**

ROZDZIAŁ III. PROJEKTY KRAJOWE

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego inicjuje i prowadzi innowacyjne projekty o charakterze edukacyjnym, badawczym, wdrożeniowym i doradczym na rzecz budowy więzi lokalnych i rozwoju kapitału społecznego wspólnot lokalnych. Wszystkie projekty są realizowane we współpracy ze społecznościami lokalnymi, administracją samorządową (w tym jednostkami im podległymi) i organizacjami pozarządowymi. Rocznie realizuje kilkadziesiąt projektów na poziomie lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym.

W ramach swojej działalności FRDL w 2020 roku zrealizowała projekty z zakresu aktywizacji zawodowej, edukacji (m.in. projekty ukierunkowane na rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów i nabywanie kompetencji cyfrowych), problematyki polityki społecznej, w tym dotyczące ekonomii społecznej. Projekty Fundacji koncentrowały się także na tematyce związanej z funkcjonowaniem urzędów i planowaniem przestrzennym.

W ramach projektów przeprowadzane były również szkolenia, m.in. dla samorządowców, przedstawicieli organizacji pozarządowych, nauczycieli i uczniów, osób niepełnosprawnych, bezrobotnych czy seniorów. Tematyka szkoleń dotyczyła takich zagadnień jak: aktywizacja społeczna i zawodowa, budowanie partnerstw, przedsiębiorczość, zarządzanie, współpraca pomiędzy uczniami a nauczycielami.

Tematyka projektów realizowanych przez Fundację to głównie: projekty edukacyjne dotyczące rozwijania kompetencji kluczowych uczniów skierowane do trenerów oświaty i pracowników, projekty edukacyjne skierowane bezpośrednio do uczniów, aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym, ekonomia społeczna, planowanie przestrzenne, kompetencje cyfrowe, projekty społeczne oraz wsparcie pracowników samorządowych.

Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny

FRDL, jako lider konsorcjum, 1 września 2020 roku podpisała umowę z Biurem Mechanizmów Finansowych w Brukseli na realizację w Polsce Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny. Jego budżet to 23 miliony euro. Program realizowany jest w latach 2020–2024.

Współpracujemy w konsorcjum z dwoma Partnerami: Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego i Fundacją Edukacja dla Demokracji.

W ramach Programu przewidywane jest przeprowadzenie trzech konkursów grantowych, w ramach których organizacje pozarządowe będą mogły się ubiegać o **dofinansowanie projektów** w następujących obszarach:

1. **Ochrona** praw człowieka (w tym kwestie związane z równością płci).
2. **Działanie** na rzecz różnorodności społecznej i przeciwdziałanie wykluczeniu.
3. **Budowanie** kultury demokratycznej i zaangażowania obywatelskiego na poziomie lokalnym (w tym kwestie związane z ochroną środowiska).
4. **Wsparcie** rozwoju sektora społecznego.

Na granty przeznaczone jest **20 milionów euro**.

Oprócz konkursów grantowych przeprowadzone zostaną działania edukacyjne, pozwalające zwiększyć kompetencje osób związanych z sektorem społecznym, oraz projekty towarzyszące o charakterze strategicznym.

W ostatnim kwartale 2020 roku opracowano wiele dokumentów wewnętrznych o charakterze zarządczym, zrekrutowano zespół, zarówno w FRDL, jak w organizacjach partnerskich, rozpoczęto pracę nad programem konferencji otwierającej oraz dokumentacją I konkursu grantowego. W realizację Programu zaangażowanych jest 14 konsultantów pracujących w 8 Regionalnych Ośrodkach FRDL.

Program Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny finansowany jest ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. Funduszy EOG), pochodzących z Islandii, Liechtensteinu i Norwegii. Jego celem jest trwałe wzmocnienie organizacji społecznych w Polsce (zwłaszcza działających w małych miejscowościach) oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego, dla którego różnorodność społeczna, równe traktowanie i dialog stanowiąc będą szczególną wartość.

Nowa jakość konsultacji społecznych w planowaniu przestrzennym

Wielu mieszkańców nie wie, że może mieć wpływ na zagospodarowanie przestrzeni ich miejscowości. To może się zmienić w gminach, które organizują pogłębione konsultacje społeczne dokumentów planistycznych. FRDL oferuje wsparcie finansowe i eksperckie w tym procesie.

W zwiększeniu świadomości i zaangażowania mieszkańców może pomóc projekt „Nowa jakość konsultacji społecznych w planowaniu przestrzennym – II edycja”. W ramach tego projektu, finansowanego ze środków UE (POWER, działanie 2.19), gminy mogą otrzymać grant w wysokości do 31 500 złotych na przeprowadzenie pogłębionych konsultacji społecznych dokumentów planistycznych. Pogłębionych, czyli takich, które wykraczają poza wymogi podyktowane ustawą z dn. 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Celem projektu jest przede wszystkim wypracowanie i upowszechnienie innowacyjnych metod i narzędzi prowadzenia pogłębionych konsultacji społecznych w planowaniu przestrzennym. Konsultacje społeczne dają możliwość wypowiedzenia się wszystkim zainteresowanym osobom i stanowią ważny głos w dyskusji o przyszłości miejscowości, w której mieszkają. Ich przeprowadzenie przyczynia się nie tylko do poprawy jakości dokumentów planistycznych przyjmowanych przez JST, lecz także zwiększenia umiejętności pracowników JST w zakresie włączania społeczności lokalnych w procesy planistyczne.

Dzięki zróżnicowanym narzędziom konsultacje można było prowadzić pomimo ograniczeń związanych z koronawirusem. W dobie zagrożenia wywołanego COVID-19 umożliwiono gminom realizację zaplanowanych działań w formie zdalnej lub przez zastosowanie alternatywnych technik, które pozwolą osiągnąć założone cele.

InForMe – działania informacyjne w zakresie promocji Polityki Spójności przez media lokalne w Polsce

Celem projektu jest przybliżenie mieszkańcom Polski Polityki Spójności i ułatwienie im lepszego zrozumienia jej roli we wspieraniu wszystkich regionów UE. W ramach projektu zaplanowane zostały działania służące wsparciu rozwoju mediów lokalnych w zakresie informowania o Polityce Spójności oraz kampania informacyjna dla czytelników gazet lokalnych na ten temat. Beneficjentami projektu są wydawcy gazet lokalnych (członkowie Stowarzyszenia Gazet Lokalnych) oraz ich czytelnicy. Wsparcie rozwoju mediów lokalnych w zakresie informowania o Polityce Spójności odbywa się poprzez:

- organizację Mobilnej Akademii Medialnej dla wydawców,
- wsparcie doradcze, eksperckie i szkoleniowe dla ośmiu wydawców,
- analizę potrzeb i opracowanie planów komunikacyjno-rozwojowych,
- szkolenia „szyte na miarę” w zakresie potrzeb związanych ze skutecznym promowaniem Polityki Spójności wśród czytelników,
- wsparcie finansowe dla ośmiu wydawców: granty w wysokości 4 000 euro na zakup sprzętu, oprogramowania, specjalistycznych usług szkoleniowo-doradczych.

Projekt realizowany jest w partnerstwie przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego oraz Stowarzyszenie Gazet Lokalnych przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej w ramach konkursu „Wsparcie środków informacyjnych dotyczących Polityki Spójności UE”. Projekt zleciła Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej, a jego wartość wynosi 299 614 euro.

Wybrane projekty realizowane w 2020 roku wg ośrodków

- **Białystok**

Aktywność drogą do sukcesu

Zakres tematyczny: aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym

Czas trwania: 01.07.2019–30.11.2020, projekt zakończony

Podmiot finansujący projekt: Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Partnerzy: Fundacja Spe Salvi, Magdalena Kakareko

Wartość projektu: 1 052 562,84 zł

(Od)ważni na rynku pracy – wsparcie na założenie działalności gospodarczej

Zakres tematyczny: aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym

Czas trwania: 01.04.2018–31.03.2020, projekt zakończony

Podmiot finansujący projekt: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014–2020

Wartość projektu: 1 980 627,31 zł

Kluczowe umiejętności – praktyczne możliwości

Zakres tematyczny: edukacja

Czas trwania: 1.08.2020–31.08.2022, w realizacji

Podmiot finansujący projekt: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014–2020

Partnerzy: Powiat Kolneński

Wartość projektu: 994 087,70 zł

- **Bydgoszcz/Toruń**

Dziecko pod opieką – to Twój czas na pracę

Zakres tematyczny: aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym

Czas trwania: 03.2018–12.2021, w realizacji

Podmiot finansujący projekt: Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Wartość projektu: 2 086 796 zł

Dziecko pod opieką – idziemy do pracy

Zakres tematyczny: aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym

Czas trwania: 03.2018–12.2021, w realizacji

Podmiot finansujący projekt: Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Wartość projektu: 1 036 152 zł

- **Gdańsk**

Pomorska Szkoła Trenerów Wsparcia Oświaty

Zakres tematyczny: projekt edukacyjny

Czas trwania: 01.08-2018–31.03.2021, zakończony

Podmiot finansujący projekt: Ministerstwo Rozwoju

Partnerzy: Mentorzy Rozwoju

Wartość projektu: 1 700 568,00 zł

- **Kielce**

Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej

Zakres tematyczny: ekonomia społeczna

Czas trwania: 09.2019–03.2023, w realizacji

Instytucja zlecająca: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (EFS)

Partnerzy: Caritas Diecezji Kieleckiej, Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego, Fundacja Centrum Europy Lokalnej

Wartość projektu: 13 471 306,20 zł

„Lepsza przyszłość” (realizowany na terenie gminy Tarłów)

Zakres tematyczny: aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym, projekty społeczne

Czas trwania: 01.09.2019–30.11.2021, w realizacji

Instytucja zlecająca: RPO WŚ 2014–2020 EFS

Partnerzy: OPS Tarłów

Wartość projektu: 764 705,88 zł

Mamy na siebie plan! Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców gminy Bieliny

Zakres tematyczny: aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym, projekty społeczne

Czas trwania: 01.08.2019–31.07.2022, w realizacji

Instytucja zlecająca: RPO WŚ 2014–2020 EFS

Partnerzy: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielinach

Wartość projektu: 1 000 000 zł

Elastyczni na rynku pracy w Daleszycach

Zakres tematyczny: aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym

Czas trwania: 01.07.2019–30.09.2021, w realizacji

Instytucja zlecająca: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

Partnerzy: MiG Daleszyce

Wartość projektu: 1 330 117,64 zł

Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej

Zakres tematyczny: ekonomia społeczna

Czas trwania: 1.09.2019–31.03.2023, w realizacji

Instytucja zlecająca: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

Partnerzy: Caritas Diecezji Kieleckiej (Lider), Fundacja Centrum Europy Lokalnej, Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach

Wartość projektu: 13.471.306,20 zł

Doświadczam, rozumiem, tłumaczę – „Żerom” rozwija kompetencje kluczowe

Zakres tematyczny: edukacyjny

Czas trwania: 01.06.2020–31.12.2021, w realizacji

Instytucja zlecająca: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

Partnerzy: Gmina Kielce/ I Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego

Wartość projektu: 392 769,40 zł

• Kraków

Rozwijamy się dzięki e-usługom. Samorządowe partnerstwo na rzecz informatyzacji współpracy z przedsiębiorcami

Zakres tematyczny: wsparcie pracowników samorządowych

Czas trwania: 01.10.2018–30.11.2020, zakończony

Instytucja zlecająca: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Partnerzy: Gmina Andrychów, Miasto Limanowa, Gmina Chrzanów, Miasto Nowy Sącz, Gmina Wadowice

Wartość projektu: 1 068 260,40 zł, Wartość dofinansowania: 899 910,40 zł, Wkład funduszy europejskich: 100%

Nowoczesne zarządzanie usługami dziedzinowymi w samorządach województwa śląskiego

Czas trwania: 01.10.2018–31.12.2020, zakończony

Instytucja zlecająca: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Beneficjenci programu: Miasto Czeladź, Miasto Chorzów, Gmina Mikołów, Gmina Pszczyna, Miasto Wodzisław Śląski, Gmina Zawiercie, Gmina Tarnowskie Góry, Miasto Świętochłowice.

Wartość projektu: 1 898 545,20 zł, wartość dofinansowania: 1 595 095,20 zł.

Łączna liczba dni szkoleń – 123, łączna liczba uczestników szkoleń – 1 821, łączna liczba godzin szkoleniowych – 738, łączna liczba zakupionego sprzętu i oprogramowania – 192, łączna kwota zakupionego sprzętu – 976 600 zł.

**MOWES KOM2 – Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej –
Krakowski Obszar Metropolitalny**

Zakres tematyczny: aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym, ekonomia społeczna, projekty społeczne

Czas trwania: 01.01.2020–31.01.2023, w realizacji

Instytucja zlecająca: Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości

Partnerzy: Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej (Lider), Spółdzielnia Socjalna OPOKA, Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych, Agencja Rozwoju Małopolski Zachodniej S.A.

Wartość projektu: 12 543 687,20 (w tym FRDL: 2 759 000,00)

**MOWES KOM – Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
– Krakowski Obszar Metropolitalny**

Zakres tematyczny: aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym, ekonomia społeczna, projekty społeczne

Czas trwania: 01.08.2016–31.01.2020, zakończony

Instytucja zlecająca: Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości

Partnerzy: Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej (Lider), Spółdzielnia Socjalna OPOKA, Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych, Agencja Rozwoju Małopolski Zachodniej S.A., Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy

Wartość projektu: 12 159 016,23 (w tym FRDL: 2 120 608,51)

**e–MISJA – rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców
województwa lubelskiego i podkarpackiego**

Zakres tematyczny: kompetencje cyfrowe

Czas trwania: 01.08.2018–30.11.2020, zakończony

Ministerstwo Cyfryzacji, Centrum Projektów Polska Cyfrowa

Partnerzy: Stowarzyszenie Edukacji Pozaformalnej „MERITUM”

Wartość projektu: 4 998 995,10 zł

**BIT: Bony na Innowacje Technologiczne – wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych
pracowników instytucji kultury w podregionie nowotarskim**

Zakres tematyczny: kompetencje cyfrowe

Czas trwania: 01.04.2020–31.07.2022, w realizacji

Instytucja zlecająca: Ministerstwo Cyfryzacji Centrum Projektów Polska Cyfrowa

Partnerzy: Stowarzyszenie Edukacji Pozaformalnej „MERITUM”

Wartość projektu: 1 199 162,50 zł

- **Łódź**

Doskonalenie Trenerów Wspomagania Oświaty

Zakres tematyczny: edukacyjny

Czas trwania: 1.08.2020–30.06.2020, zakończony

Instytucja zlecająca: Ministerstwo Edukacji Narodowej

Partnerzy: Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego w Łodzi

- **Warszawa**

Nauczanie rolnicze XXI wieku w Zespole Szkół Centrum

Kształcenia Rolniczego w Studzieńcu

Zakres tematyczny: edukacyjny

Czas trwania: 15.02.201–29.02.2020, zakończony

Instytucja zlecająca: Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych

Partnerzy: Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Studzieńcu

Wartość projektu: 1 376 530,80 zł

- **Opole**

Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej – II edycja

Zakres tematyczny: wsparcie superwizyjne służb świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej, propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego – kampania regionalna, usługi aktywnej integracji o charakterze zawodowym, skierowane do wychowanków pieczy zastępczej powyżej 15. roku życia, usługi aktywnej integracji o charakterze społecznym, skierowane do wychowanków pieczy zastępczej powyżej 15. roku życia. Projekt realizowany w partnerstwie publiczno-społecznym.

Czas trwania: 01.05.2018–31.12.2021, w realizacji

Instytucja zlecająca: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu w ramach Działania 8.1 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014–2020 (RPO WO 2014–2020)

Wartość projektu: 11 926 626,58 zł

- **Katowice/Wrocław**

Powiatowa Akademia Sukcesu Ucznia Szkoły Zawodowej

Zakres tematyczny: doradztwo zawodowe, kursy zawodowe, kursy zawodowe i studia podyplomowe dla nauczycieli, wyposażenie pracowni szkolnych

Czas trwania: 01.09.2018–31.03.2022, w realizacji

Instytucja zlecająca: Województwo Śląskie

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego

Wartość projektu: 4 743 277,05 zł

- **Zielona Góra**

Rozkręcamy społeczny biznes!

Zakres tematyczny: ekonomia społeczna

Czas trwania: 01.10.2018–30.06.2022, w realizacji

Instytucja zlecająca: Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego

Wartość projektu: 15 344 079,96 zł

- **Rzeszów**

Patrz: **Inkubator Włączenia Społecznego** (projekt realizowany wspólnie z Krakowem)

Zakres tematyczny: wykluczenie społeczne, innowacje społeczne

Czas trwania: 01.10.2020–30.09.2023, w realizacji

Instytucja zlecająca: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

Wartość projektu: 5 855 989,70 zł

PROJEKTY W REALIZACJI W 2020 ROKU:

LP	Nazwa projektu	Ośrodek główny	Główna dziedzina	Realizacja od:	Realizacja do:	Instytucja zlecająca
1.	Dziecko pod opieką – idziemy do pracy	Bydgoszcz	aktywizacja zawodowa i powrót na rynek pracy	2018-03-01	2021-06-30	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
2.	Dziecko pod opieką - to Twój czas na pracęwrót na rynek pracy	Bydgoszcz	aktywizacja zawodowa i powrót na rynek pracy	2018-03-01	2021-06-30	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
3.	Bądź aktywny II – kompleksowy program rozwoju usług asystenckich oraz wsparcia aktywności społecznej skierowany do osób z dysfunkcjami słuchu z terenu woj. opolskiego	Opole	usługi asystenckie dla osób niesamodzielných, rozwój aktywności społecznej i kulturalnej osób z dysfunkcją słuchu	2018-01-01	2021-06-30	UMWO Opole
4.	Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)	Biuro Zarządu	strategiczne planowanie w ukraińskich jst, wsparcie procesu decentralizacji w Ukrainie	2016-07-15	2022-03-31	Cooperative Housing Foundation, działająca pod nazwą Global Communities
5.	Nowa jakość konsultacji społecznych w planowaniu przestrzennym - II edycja	Biuro Zarządu	konsultacje społeczne w planowaniu przestrzennym	2019-01-02	2021-06-30	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
6.	MOWES2 - Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej - Krakowski Obszar Metropolitalny	Kraków	ekonomia społeczna	2020-02-01	2023-01-31	Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości
7.	MOWES2 – Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej - Małopolska Zachodnia	Kraków	ekonomia społeczna	2020-02-01	2022-10-30	Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości
8.	Młodzież solidarna z dziedzictwem	Kraków	kompetencje społeczne młodzieży	2019-09-01	2022-06-30	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
9.	Elastyczni na rynku pracy w Daleszycach	Kielce	pomoc społeczna	2019-07-01	2021-09-30	Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
10.	Lepsza przyszłość	Kielce	pomoc społeczna	2019-09-01	2021-11-30	Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
11.	Mamy na siebie plan! Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców gminy Bieliny	Kielce	pomoc społeczna	2019-08-01	2022-07-30	Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
12.	COMPASS- competencies supporting youth innovative entrepreneurship	Kraków	przedsiębiorczość młodzieży	2019-09-01	2022-06-30	Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Narodowa Agencja Programu Młodzież
13.	Rozkręcamy społeczny biznes!	Zielona Góra	ekonomia społeczna	2018-10-01	2022-06-30	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
14.	„INFOTECH - wysokie standardy kształcenia zawodowego w #puszczykrzemowej”	Białystok	szkolnictwo zawodowe	2019-09-01	2022-02-28	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
15.	„INFOTECH - wysokie standardy kształcenia zawodowego w #puszczykrzemowej” 2.0	Białystok		2020-04-01	2022-09-30	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
16.	Akademia Trenerów Wspomagania Oświaty	Katowice	zarządzanie oświatą ukierunkowane na rozwój szkół i kompetencji kluczowych uczniów	2018-08-01	2020-07-31	Europejski Fundusz Społeczny
17.	Powiatowa Akademia Sukcesu Ucznia Szkoły Zawodowej	Katowice	doradztwo zawodowe, kursy zawodowe, studia podyplomowe dla nauczycieli, wyposażenie pracowni szkolnych	2018-09-01	2022-03-31	Województwo Śląskie

19.	Stworzenie inkubatora innowacji społecznych w obszarze wykluczenia społecznego	brak	wykluczenie społeczne, innowacje społeczne	2020-03-01	2023-02-28	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
20.	Kluczowe umiejętności–praktyczne możliwości	Białystok	kształcenie zawodowe	2020-07-01	2022-08-31	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
21.	BIT: Bony na Innowacje Technologiczne - wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji kultury w podregionie nowotarskim	Kraków	innowacje technologiczne w sektorze kultury	2020-01-01	2022-07-31	Ministerstwo Cyfryzacji
22.	Youth Impact	Biuro Zarządu	Ewaluacja	2019-04-01	2022-07-30	FMO EOG/Ecorys
23.	Bliżej rodziny i dziecka -wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej –II edycja	Opole	pomoc społeczna	2018-05-01	2021-09-30	ROPS Opole
24.	Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (ŚOWES)	Kielce	ekonomia społeczna	2019-09-01	2023-03-31	Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
25.	Inkubator Włączenia Społecznego	Kraków	wykluczenie społeczne, innowacje społeczne	2020-10-01	2023-09-30	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
26.	Aktywni Obywatele - Fundusz Regionalny	Biuro Zarządu	społeczeństwo obywatelskie	2019-11-05	2024-12-31	FMO EOG
28.	Leadership Academy for Cross Boarded Cooperation	Biuro Zarządu	Rozwój kompetencji zarządczych i współpracy w jednostkach samorządu terytorialnego w regionach przygranicznych w Polsce i Ukrainie	2020-01-22	2020-12-31	Rada Europy
32.	Doświadczam, rozumiem, tłumaczę-„ZEROM” rozwija kompetencje kluczowe	Kielce	rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	2020-06-01	2021-12-31	Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
34.	Pomorska Szkoła Trenerów Wsparcia Oświaty	Gdańsk	Kompetencje kluczowe uczniów, edukacja trenerów oświaty	2018-08-01	2021-03-31	Ministerstwo Edukacji Narodowej
35.	Kawa z wartościami	Kraków	Współpraca międzynarodowa	2019-02-01	2021-03-31	Narodowy Instytut Wolności

PROJEKTY ZAKOŃCZONE W 2020 R.:

LP	Nazwa projektu	Ośrodek główny	Główna dziedzina	Realizacja od:	Realizacja do:	Instytucja zlecająca
1.	(Od)ważni na rynku pracy- wsparcie na założenie działalności gospodarczej	Białystok	Wsparcie na założenie działalności gospodarczej	01.04.2018	31.03.2020	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
2.	Doskonalenie Trenerów Wspomagania Oświaty	Łódź	zarządzanie oświatą ukierunkowane na rozwój szkół i kompetencji kluczowych uczniów	01.08.2018	30.06.2020	Ministerstwo Edukacji Narodowej
3.	Szkolenia i doradztwo dla pracowników systemu wspomagania pracy szkoły z woj. kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, mazowieckiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego	Bydgoszcz	Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów	01.08.2018	30.06.2020	Ministerstwo Edukacji Narodowej
4.	MOWES – Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – Krakowski Obszar Metropolitalny	Kraków	Ekonomia społeczna	01.08.2016	31.01.2020	Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości
5.	e-Xtra Kompetentni - Rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców województwa małopolskiego i świętokrzyskiego	Kraków	Szkolenia IT z wybranych dziedzin dla mieszkańców gmin – projekt regrantingowy dla gmin	09.04.2018	31.08.2020	Centrum Projektów Polska Cyfrowa
6.	RATIO - Regional actions to innovate operational programmes/Działania regionalne na rzecz wprowadzenia innowacji do programów operacyjnych	Kraków	Przedsiębiorczość	01.04.2016	31.03.2020	Interreg Europe; Nazwa dodatkowego źródła: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskie – częściowe dofinansowanie wkładu własnego do projektu w 2016
7.	Nauczanie rolnicze XXI w. w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Studzieńcu	Warszawa	Nauczanie rolnicze XXI w. w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Studzieńcu	15.02.2018	29.02.2020	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych
8.	Nowoczesne zarządzanie usługami dziedzinowymi w samorządach województwa śląskiego	Kraków	Szkolenia i elektroniczna usługa z zakresu podatków i zarządzania nieruchomościami	01.10.2018	31.12.2020	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
9.	Rozwijamy się dzięki e-usługom. Samorządowe partnerstwo na rzecz informatyzacji współpracy z przedsiębiorcami.	Kraków	Szkolenia i elektroniczna usługa z zakresu podatków i zarządzania nieruchomościami	01.10.2018	30.11.2020	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
10.	e-MISJA - rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców województwa lubelskiego i podkarpackiego	Kraków	Szkolenia IT z wybranych dziedzin dla mieszkańców gmin – projekt regrantingowy dla gmin	01.10.2018	30.11.2020	Centrum Projektów Polska Cyfrowa
11.	Aktywność drogą do sukcesu	Białystok	Wykluczenie społeczne	01.07.2019	30.11.2020	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
12.	Aktywni lokalnie - skuteczni globalnie 2	Białystok	Aktywizacja społeczno-zawodowa	01.01.2020	31.10.2020	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
13.	„InForMe 2.0 – Działania informacyjne w zakresie promocji Polityki Spójności w polskich mediach lokalnych”	Biuro Zarządu	Informowanie na temat Polityki Spójności UE	01.04.2019	31.03.2020	Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej KE

ROZDZIAŁ IV

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

ROZDZIAŁ IV. PROJEKTY MIĘDZYNARODOWE ORAZ ROZWÓJ DEMOKRACJI LOKALNEJ I SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO ZA GRANICĄ

Działalność międzynarodowa Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego skupia się na promocji Polski, jej osiągnięć w sferze reformowania społeczeństwa, gospodarki i państwa oraz aktywizacji młodzieży.

W ostatnich latach najwięcej działań FRDL za granicą realizowanych jest na rzecz Ukrainy. Fundacja od blisko 20 lat wspiera tam reformy demokratyczne na szczeblu lokalnym oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Projekty realizowane obecnie we współpracy z Ukrainą koncentrują się na przekazywaniu najlepszych doświadczeń i dobrych praktyk w obszarze polskiej samorządności lokalnej oraz rozwoju współpracy transgranicznej pomiędzy polskimi gminami a ukraińskimi gromadami.

Fundacja zaangażowana jest także w projekty służące aktywizacji młodzieży poprzez rozwijanie kompetencji sprzyjających przedsiębiorczości innowacyjnej, ewaluację efektywności działań podmiotów angażujących się w aktywizację zawodową młodzieży niepracującej i nieuczącej się oraz poprzez wypracowanie metod i narzędzi aktywizacji młodzieży w sektorze przedsiębiorczości społecznej, która respektuje zasady sprawiedliwego handlu. Ośrodek regionalny w Krakowie prowadzi projekt mający na celu identyfikację potencjału innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw z obszarów wiejskich i terenów o małej gęstości zaludnienia. Fundacja wspiera również rozwój mediów lokalnych w zakresie informowania o Polityce Spójności. Głównymi odbiorcami działań są przedstawiciele jednostek terytorialnych, organizacji pozarządowych, media lokalne, liderzy lokalni i młodzież.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Jednym z najważniejszych projektów międzynarodowych realizowanych przez FRDL w 2020 roku był program „**Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)**”. Jest on wdrażany od 2016 roku i stanowi odpowiedź na najistotniejsze wyzwania, jakie stoją przed Ukrainą w związku z decentralizacją władzy publicznej i reformą

 Warsztaty w ramach
wizyty mentoringowej
Starosaltivska
10-11.03.2020

Projekt DOBRE –
Zaproszenie do udziału
w konsultacjach
społecznych

samorządu terytorialnego. Program ten finansowany jest przez USAID (Amerykańską Agencję ds. Rozwoju Międzynarodowego) i realizowany przez międzynarodowe konsorcjum, w którym rolę lidera pełni Global Communities.

Celem DOBRE jest wsparcie i wzmocnienie zarządzania na poziomie lokalnym, stworzenie lepszych warunków dla rozwoju nowopowstałych ukraińskich jednostek terytorialnych, zwiększenie zaangażowania obywateli w podejmowanie decyzji oraz zapewnienie przejrzystości i rozliczalności działań podejmowanych przez administrację publiczną.

Działania projektowe są prowadzone wielotorowo i zapewniają kompleksowe wsparcie, merytoryczne i finansowe, nowym ukraińskim jednostkom terytorialnym. Poza głównymi działaniami skoncentrowanymi na wsparciu doradczym w zakresie najważniejszych aspektów funkcjonowania samorządów (strategicznego planowania, rozwoju gospodarczego, poprawy jakości usług publicznych, zarządzania finansowego, planowania przestrzennego), program obejmuje: działania edukacyjne, skierowane do młodzieży, kobiet i lokalnych liderów, rozwijanie sektora edukacji na potrzeby administracji publicznej, wsparcie technologiczne, a także kampanię medialną adresowaną do ukraińskiego społeczeństwa. Poza FRDL i Global Communities, w skład konsorcjum realizującego projekt wchodzi następujące organizacje: Ukraine Crisis Media Center (Ukraina), SocialBoost

(Ukraina), Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (Polska) oraz National Democratic Institute (USA).

Do 2020 roku program DOBRE był realizowany w 75 tzw. skonsolidowanych gromadach, zlokalizowanych w 7 obwodach Ukrainy: dniepropietrowskim, iwanofrankowskim, charkowskim, chersońskim, kirowohradzkim, mikołajowskim oraz tarnopolskim. W 2020 roku, w związku z ogromnym zainteresowaniem ukraińskich samorządów, sponsor programu (USAID) podjął decyzję o jego przedłużeniu i rozszerzeniu, dzięki czemu wsparciem zostało objętych kolejnych 25 ukraińskich gromad z dodatkowych trzech obwodów: zaporoskiego, czerniowieckiego oraz czernichowskiego. W sumie więc beneficjentami DOBRE jest aż 100 samorządów i społeczności lokalnych.

FRDL realizuje **jeden z najważniejszych komponentów programu DOBRE, polegający na wsparciu ukraińskich jednostek w zakresie przygotowywania strategicznych planów rozwoju**. Fundacja kładzie szczególny nacisk na stosowanie metod partycypacyjnych tak, aby budować zaufanie społeczne do nowych struktur samorządowych i wprowadzanych przez nie reform.

Działania FRDL w programie opierają się na **Modelu Partycypacyjnego Planowania Strategicznego FRDL**, wypracowanym i przetestowanym przez Fundację w wielu projektach zrealizowanych w Polsce i za granicą. Model ten został następnie dostosowany do realiów ukraińskich oraz potrzeb DOBRE i z powodzeniem użyty w aktualnie realizowanym

Wizyta mentoringowa
Starosaltivska
10-11.03.2020

programie. Co więcej, sądząc po metodach pracy obecnych w innych programach pomocowych na Ukrainie, można uznać, że model FRDL zyskał w tym kraju pewne uznanie.

Niestety, już na początku 2020 roku, w związku z wybuchem pandemii COVID-19, wszyscy partnerzy realizujący projekt DOBRE musieli się zmierzyć z poważnymi utrudnieniami w prowadzeniu wcześniej zaplanowanych działań. W pierwszych miesiącach epidemii wszystkie prace realizowane dotąd bezpośrednio w gromadach zostały wstrzymane i przeformatowane, w taki sposób, by mogły być prowadzone w formie zdalnej. W kolejnych miesiącach zastosowany został model hybrydowy, zakładający realizację części zadań w wersji online oraz niezbędne działania w terenie (prowadzone przy uwzględnieniu aktualnej sytuacji epidemicznej w konkretnych gromadach).

Ostatecznie w 2020 roku, pomimo trudnej sytuacji epidemicznej, udało się wdrożyć wsparcie mentoringowe w zakresie wdrażania strategii rozwoju w 40 gromadach, a także przygotować do realizacji etapu diagnostycznego (poprzedzającego etap strategicznego planowania) w 25 gromadach, które przystąpiły do projektu w ramach rozszerzenia DOBRE. Jednocześnie, Fundacja angażowała się w dodatkowe działania mające na celu wsparcie ukraińskich gromad w obliczu pandemii COVID-19 i związanych z nią wyzwań. Okazją do tego były dwie międzynarodowe konferencje online, zorganizowane w ramach programu DOBRE: „Communities in Quarantine – Ukrainian and Foreign Experience” (26 marca 2020 r.) oraz „Reviving Local Economies: How National and Local Governments Can Support Local Business During and After COVID-19” (28 kwietnia 2020 r.). W ich trakcie m.in. polscy eksperci i praktycy samorządowi prezentowali ukraińskim samorządowcom polskie rozwiązania i doświadczenia w zarządzaniu jednostką samorządową w warunkach pandemii.

 Wizyta mentoringowa
Sofievska
12-13.03.2020

Dodatkowo, we wrześniu i październiku 2020 roku, FRDL przeprowadziła badanie ankietowe wśród ukraińskich gromad, w których w latach 2017–2019 eksperci Fundacji pracowali w ramach programu DOBRE nad strategiami rozwoju. Wszystkie ankietowane gromady (100%) uznały, że wypracowana Strategia Rozwoju spełniła ich oczekiwania. Podobne odpowiedzi uzyskano na pytanie o ocenę dokumentu strategicznego – 100% respondentów pozytywnie oceniło dokument. Na pytanie o to, czy proces planowania strategicznego spełnił oczekiwania respondentów, odpowiedzi pozytywnej udzieliło 96% przedstawicieli gromad. Jednym z ważniejszych pytań było także to, czy partycypacyjne planowanie strategiczne przyniosło jakieś pozytywne zmiany w gromadzie – 84% respondentów odpowiedziało, że w gromadzie można zaobserwować pozytywne zmiany. Z kolei przydatność strategii w zarządzaniu gromadą została pozytywnie oceniona przez wszystkich pytanych (100%). Praca konsultantów FRDL, realizujących procesy strategicznego planowania, została oceniona pozytywnie przez 96% respondentów. Bardzo wysoko zostały ocenione zarówno kompetencje i wiedza merytoryczna konsultantów, jak i stosowane przez nich metody pracy oraz zaangażowanie.

Cytując dodatkowe komentarze uczestników badania, można wskazać przykładowe opinie dot. działań FRDL:

– *„Nasza Strategia Zrównoważonego Rozwoju została uznana za najlepszą spośród innych dokumentów strategicznych w naszym obwodzie”* (Mykolaivska Gromada).

– *„Warto zwrócić szczególną uwagę na to że konsultanci patrzą na gromadę jako na całość, na jej potencjał i potrzeby. Dzięki konsultantom nastąpiła zmiana w postrzeganiu gromady w świadomości władz i mieszkańców”* (Novooleksandriwska Gromada).

– *„Strategia rozwoju gromady, opracowana we współpracy z konsultantami FRDL jest skuteczna i odpowiada potrzebom wszystkich mieszkańców gromady. Dziękujemy za profesjonalne wsparcie!”* (Velykokopanivska Gromada).

– *„Uczestnictwo w procesie planowania strategicznego było bardzo interesujące i skutecznie poprawiło życie w gromadzie”* (Petrykiwska Gromada).

– *„Nasza gromada z przyjemnością pracowała nad dokumentem strategicznym przy wsparciu konsultantów FRDL. Jesteśmy za to nieskończenie wdzięczni. Z niecierpliwością czekamy na monitoring”* (Grechanopodivska Gromada).

„Akademia Przywództwa dla Współpracy Transgranicznej” dofinansowany przez Radę Europy

„Akademia Przywództwa dla Współpracy Transgranicznej” to program rozwoju kompetencji liderów, a zarazem platforma wymiany najlepszych praktyk i doświadczeń,

skierowany do świadomych i nowoczesnych liderów samorządowych z terenów przygranicznych, którzy chcą rozwijać kompetencje przywódcze niezbędne do kształtowania rozwoju lokalnych społeczności oraz skutecznego angażowania mieszkańców w inicjatywy współpracy transgranicznej.

Akademia była realizowana przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego w oparciu o program Centrum Ekspertyz dla Dobrego Rządzenia Rady Europy (Center of Expertise for Good Governance). Warsztaty były prowadzone przez certyfikowanych trenerów Rady Europy. Akademia zazwyczaj obejmuje realizację trzech trzydniowych sesji warsztatowych. Pierwsza sesja została zrealizowana jeszcze roku 2019 w Rzeszowie.

II sesja Akademia Przywództwa
Przemyśl marzec 2020

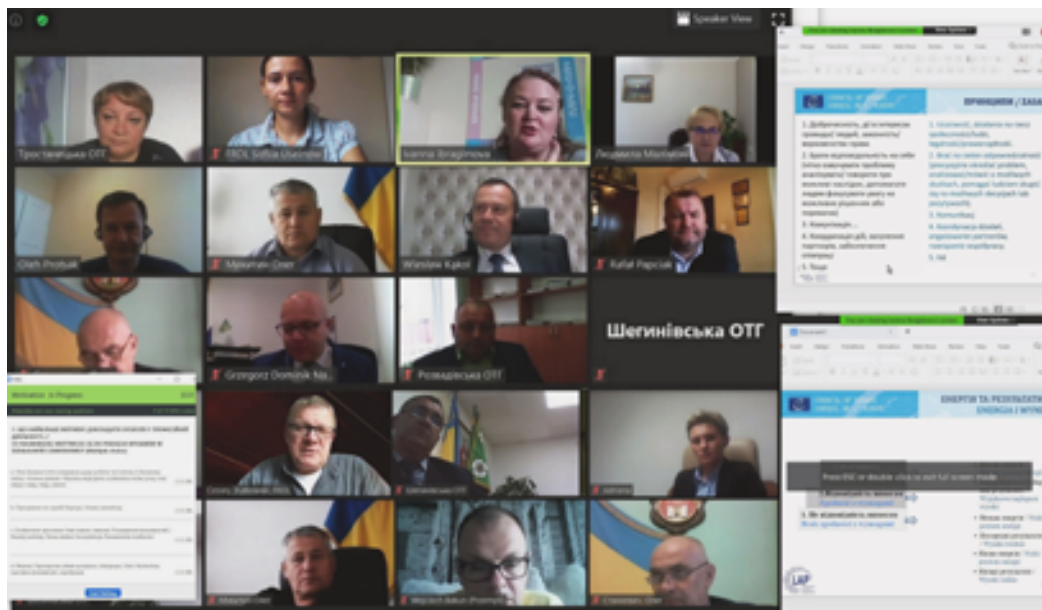
Po raz drugi lokalni liderzy spotkali się w marcu 2020 roku w Przemyślu, żeby rozmawiać o wyzwaniach w budowaniu potencjału instytucjonalnego samorządów. „Ważne są jasne zasady systemu wynagrodzeń i odpowiedzialności oraz sprawiedliwy podział zadań” – zaznaczył Wojciech Bakun, prezydent miasta Przemyśl. „To my, szefowie JST narzucamy styl i ton pracy, powinniśmy więc budować kulturę zespołu, widzieć i doceniać ludzi w zespole” – dodał Oleh Mykytyn, wójt Iopatiwskiej gromady. Podczas drugiej sesji uczestnicy rozmawiali o konkretnych projektach i inicjatywach dotyczących współpracy transgranicznej oraz rozszerzaniu sieci tej współpracy. Wspólnie z doświadczonymi trenerkami analizowali wyzwania, przed jakimi stoją ich gminy. Diagnozując problemy i szukając rozwiązań mogli na bieżąco konsultować pomysły zarówno z prowadzącymi, jak i kolegami i koleżankami z innych gmin.

Ze względu na sytuację epidemiologiczną kontynuacja serii spotkań odbyła się w formie online. Trzecia sesja została podzielona na trzy dwudniowe spotkania we wrześniu, październiku i listopadzie 2020 roku. Internetowa formuła warsztatów nie przeszkodziła

w dzieleniu się wiedzą ani w merytorycznej rozmowie. Podczas sesji online odbywających się w formie warsztatowej przewodniczący gmin i miast kontynuowali obrady na temat kompetencji niezbędnych w pracy liderów społeczności lokalnych. Najwięcej uwagi poświęcono kwestiom dotyczącym kapitału społecznego, współpracy gmin, rozwiązywaniu konfliktów, jak również kwestiom związanym z przywództwem i partnerstwem, kulturą organizacyjną i pracą zespołową oraz partycypacją obywatelską. Kontynuowano temat wzmacniania sieci podmiotów współpracy transgranicznej oraz współpracy przy konkretnych projektach i inicjatywach.

W programie wzięło udział 16 przewodniczących gmin (8 z Polski, 8 z Ukrainy). Projekt „Akademia Przywództwa dla Współpracy Transgranicznej” realizowany był przez Biuro Zarządu FRDL w ramach współpracy z Radą Europy, od stycznia do grudnia 2020 roku. Wartość projektu wyniosła 69 127 złotych.

III sesja online 1 blok Akademia Przywództwa wrzesień 2020

YOUTH IMPACT – ewaluacja na rzecz aktywizacji zawodowej młodzieży

Celem projektu jest wsparcie rozwoju podmiotów działających na rzecz aktywizacji zawodowej, wspierania zatrudnienia i przedsiębiorczości młodzieży w zakresie systematycznej ewaluacji własnych działań, w tym ewaluacji wpływu. Projekt oferuje kompleksowe wsparcie organizacji – w ciągu trzech lat realizacji projektu powstaną m.in. narzędziowniki ewaluacyjne, kurs e-learningowy dotyczący ewaluacji, artykuły eksperckie związane z ewaluacją, a także program dla młodych ewaluatorów, którzy przeprowadzą bądź zaprojektują ewaluacje dla podmiotów wspierających aktywność zawodową/przedsiębiorczość młodych.

W ramach projektu w pierwszej połowie 2020 roku przeprowadzony został cykl trzech warsztatów ewaluacyjnych z przedstawicielami organizacji: Fundacji Aktywizacja, Fundacji Effatha, Uniwersyteckiego Centrum Wolontariatu Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacji Kocham Swoje Życie. Podczas warsztatów – przeprowadzonych z powodu pandemii online – uczestnicy uczyli się planowania ewaluacji w swoich działaniach oraz testowali narzędzia ewaluacyjne wypracowane w ramach projektu. W miesiącach letnich polski zespół opracował narzędziownik ewaluacyjny, służący ewaluacji projektów z zakresu aktywizacji zawodowej młodzieży i młodych dorosłych. Napisany w języku angielskim materiał został – po wprowadzeniu uwag i poprawek partnerów konsorcjum Youth Impact – przetłumaczony na języki polski, czeski i słowacki, złożony graficznie, a następnie opublikowany na stronie: www.youth-impact.eu. We wrześniu 2020 roku przeprowadzono dwudniowy wirtualny zjazd partnerów, podczas którego omówiono merytorycznie dotychczasowe działania i zaplanowano kolejne kroki w realizacji projektu.

Jesienią 2020 roku polski zespół Youth Impact opracował sześć modułów e-learningowych, które miały służyć za podstawę szkoleń zaplanowanych na kolejny rok. Moduły w atrakcyjny sposób prezentują wiedzę na temat tego, czym jest ewaluacja, jak się do niej przygotować, jak zaplanować proces zbierania danych, w jaki sposób analizować zebrane dane i jak napisać raport z badania, w jakich projektach warto przeprowadzić ewaluację wpływu, co należy brać pod uwagę przy ewaluacji projektów skierowanych do młodzieży, jak zachować wysokie standardy ewaluacji. Kurs e-learningowy dostępny jest na platformie: moodle.youth-impact.eu.

Projekt „Youth Impact” realizowany jest od kwietnia 2019 roku do lipca 2022 roku przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego we współpracy z Channel Crossing (Czechy, lider projektu), PEDAL Consulting (Słowacja) i Forschungsinstitut für Innovative Arbeitsgestaltung und Prävention (Niemcy). Projekt jest finansowany w ramach Funduszu na Rzecz Zatrudnienia Młodzieży z Funduszy Norweskich i EOG. Fundusz ten został powołany przez Islandię, Norwegię i Liechtenstein w celu promowania zrównoważonego i wysokiej jakości zatrudnienia młodzieży w Europie.

COMPASS – kompetencje wspierające przedsiębiorczość innowacyjną młodzieży

Projekt ma na celu wspieranie budowania potencjału osób pracujących z młodzieżą w zakresie rozwoju kompetencji sprzyjających przedsiębiorczości innowacyjnej. Został opracowany na podstawie rekomendacji z ewaluacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego, które szczególny nacisk kładą na konieczność rozwoju kapitału społecznego Małopolski. Projekt koncentruje się na opracowaniu materiałów edukacyjnych dla personelu pracującego z młodzieżą, ułatwiających realizację działań edukacyjnych w zakresie innowacji i przedsiębiorczości. Projekt zbudowano w oparciu o metodę RÓŻY WIATRÓW (WIND ROSE) i zakłada cztery kierunki kompasu powiązane z czterema głównymi tematami uczenia się:

1. **N** – Nowości i innowacje w przedsiębiorczości, kluczowe kompetencje nowoczesnej gospodarki,
2. **S** – Samoocena i narzędzia wspierające rozwój osobisty młodzieży ukierunkowane na innowacyjną przedsiębiorczość,
3. **E** – Doświadczenia i dobre praktyki w zakresie innowacyjnej przedsiębiorczości młodzieży,
4. **W** – Warsztaty, szkolenia, seminaria – programy nauczania wspierające innowacyjność młodzieży.

Rezultatem projektu będzie powstanie Podręcznika (COMPASS Toolkit) dla nauczycieli, edukatorów młodzieżowych, trenerów oraz coachów, który będzie praktycznym zbiorem narzędzi edukacyjnych, takich jak: opis kompetencji na rzecz przedsiębiorczości innowacyjnej, prezentacja narzędzi oceny kompetencji młodzieży, prezentacja przykładowych

Spotkanie w ramach projektu COMPASS

Partners: EDUcentrum

Project Co-funded of the Erasmus+ Programme by European Union

scenariuszy zajęć ukierunkowanych na kompetencje sprzyjające inkubowaniu przedsiębiorczości innowacyjnej, dobre praktyki w pracy z młodzieżą w zakresie rozwoju przedsiębiorczości.

Podręcznik będzie upowszechniany wśród członków Samorządowego Forum Oświaty, a także Samorządowego Forum Kultury, które w Małopolsce prowadzi FRDL MISTiA.

W związku z pandemią COVID-19 okres realizacji projektu został przedłużony do końca czerwca 2022 roku, a w 2020 roku wszystkie działania odbyły się w formule zdalnej. Partnerzy projektu spotykali się cyklicznie podczas zdalnych spotkań i seminariów, aby pracować nad Podręcznikiem.

Projekt „COMPASS – kompetencje wspierające przedsiębiorczość innowacyjną młodzieży” realizowany jest od września 2019 roku do czerwca 2022 roku przez Regionalny Ośrodek FRDL – Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie, we współpracy z Pedal Consulting (Słowacja), Fondatsiya za Reforma v Mestnoto Samoupravlenie (Bułgaria) i EduCentrum (Czechy) w ramach programu Erasmus+.

Jednostką zlecającą jest Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – Narodowa Agencja Programu Erasmus+ linia KA2 – Współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk, Partnerstwa strategiczne na rzecz młodzieży, a wartość projektu wynosi 292 041 złotych.

Inkubator Włączenia Społecznego

Projekt „Inkubator Włączenia Społecznego” ma na celu pobudzenie innowacyjności i stworzenie ekosystemu wspierającego generowanie innowacji społecznych. Dzięki przewidzianemu w ramach projektu mechanizmowi grantowemu możliwe będzie wsparcie i upowszechnienie innowacyjnych pomysłów, które przyczynią się do rozwiązywania problemów osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z życia społecznego. Projekt zakłada przyznanie grantów dla 60 innowacji społecznych oraz upowszechnienie 6 z nich. Maksymalna kwota grantu na innowację wynosi 100 000 PLN, natomiast średnia wartość grantu to 49 000 zł. Inkubacja (opracowanie, testowanie, upowszechnianie) innowacji społecznych w ramach projektu „IWS” pozwoli na szybsze i bardziej efektywne rozwiązywanie problemów związanych z wykluczeniem społecznym w kraju.

W ramach projektu przewidziano następujące działania:

1. Przygotowanie procedur grantowych.
2. Nabór grantobiorców – rekrutacja i animacja lokalna.
3. Udzielenie grantów.
4. Wsparcie grantobiorców i ewaluacja IS.
5. Wybór rozwiązań do upowszechniania.
6. Upowszechnienie i podjęcie działań w zakresie włączenia innowacji do polityki i praktyki.

W roku 2020 w ramach projektu opracowano procedury grantowe oraz rozpoczęto działania w ramach Mobilnego Punktu Konsultacyjnego, w tym przeprowadzono pierwsze spotkanie informacyjno-inspirujące z cyklu „Śniadanie przy innowacjach”.

Obszar tematyczny projektu/słowa klucze: *aktywizacja zawodowa i walka z wykluczeniem społecznym, ekonomia społeczna, projekty społeczne*

Okres realizacji: 1.10.2020– 30.09.2023

Źródło finansowania: Program POWER 2014–2020, Oś priorytetowa IV Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, Działanie 4.1 Innowacje społeczne

Institucja kontraktująca: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Wartość projektu: 5 855 989,70 zł

Lider projektu: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

Partnerzy projektu:

- FRDL – Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie
- Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

COFFEE – cooperation for fair economy and education

Projekt COFFEE realizowany był w unikalnej formule partnerstwa międzynarodowego 6 instytucji, z 5 różnych krajów świata, reprezentujących 3 różne sektory: sektor społeczny i ekonomii społecznej, sektor administracji publicznej i samorządów lokalnych oraz sektor przedsiębiorczości i biznesu.

Celem projektu było budowanie potencjału organizacji społecznych, które zajmują się aktywizacją zawodową młodzieży w zakresie rozwoju przedsiębiorczości w sektorze ekonomii solidarnej i sprawiedliwego handlu.

Projekt realizowany jest w okresie: 1.11.2018– 31.03.2021 w partnerstwie następujących podmiotów:

- Fundacja Dzieła Kolpinga w Polsce – POLSKA (Lider projektu)
- FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie – POLSKA
- Fundación Padre Adolfo Kolping A.C. Mexico – MEKSYK
- Obra Kolping en Honduras – HONDURAS
- Organizatia Centrala a Familiilor Kolping din Romania – RUMUNIA
- Langen Kaffee GmbH – NIEMCY

Tematy przekrojowe projektu:

- Rozwój potencjału inicjatyw przedsiębiorczości społecznej i sprawiedliwego handlu na przykładzie produkcji i sprzedaży kawy fair trade,
- Tworzenie miejsc pracy dla młodzieży w Hondurasie, Meksyku, Rumunii i Polsce w sektorze fair trade i ekonomii społecznej,
- Rozwój dobrych praktyk i rozwiązań w obszarze ekonomii solidarnej.

Spotkanie partnerów
projektu COFFEE

Spotkanie partnerów
projektu COFFEE
w Rumunii.

W 2020 roku (17–23 lutego) odbyło się spotkanie partnerów projektu w mieście Braszów w Rumunii, którego organizatorem było Dzieło Kolpinga w Rumunii. Program wydarzenia obejmował analizę interesariuszy na poziomie lokalnym, regionalnym i międzynarodowym, związanych z pracą z młodzieżą oraz sektorem ekonomii społecznej. Moduł szkoleniowy dotyczący narzędzi opracowania analizy interesariuszy, zwłaszcza w odniesieniu do władz lokalnych i instytucji publicznych, został zrealizowany przez Dawida Hoinkisa, eksperta FRDL – MISTiA. Ponadto w ramach wydarzenia uczestnicy wzięli udział w wizytach studyjnych – w inkubatorze społecznym w Bukareszcie, gdzie prezentowano praktyki angażowania różnych interesariuszy do wdrażania programów przedsiębiorczości młodzieży, oraz w społecznej kawiarni w Sinisoarze, która rozwija miejsca pracy dla młodzieży z grup dewaloryzowanych, zwłaszcza wychowanków domów dziecka.

Wskutek pandemii COVID-19 od marca 2020 roku działania w projekcie realizowane były w formie zdalnej. W wyniku współpracy międzynarodowej zostały wypracowane dwa efekty: film „Fair trade coffee from Honduras”, dostępny w trzech wersjach językowych, oraz Podręcznik dla pracowników młodzieżowych – wersja angielska **Manual „Model of youth leaders development for fair economy and education”**.

Projekt był finansowany w ramach programu Erasmus+ przez Agencję Wykonawczą ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (EACEA) Komisji Europejskiej, w ramach programu Erasmus + Wkład własny do projektu został zapewniony dzięki dofinansowaniu w ramach Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO udzielonemu przez Narodowy Instytut Wolności na złożony przez nas projekt: „Kawa z wartościami”.

ROZDZIAŁ V

**DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA
– jak efektywnie zarządzać gminą**

ROZDZIAŁ V. DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA – JAK EFEKTYWNIIE ZARZĄDZAĆ GMINĄ

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego świadczy profesjonalną i bezpośrednią pomoc doradczą przy tworzeniu strategicznych dokumentów niezbędnych do sprawnego zarządzania jednostką samorządową, pozyskiwania środków zewnętrznych na przedsięwzięcia rozwojowe czy też opracowywania analiz służących poprawie zarządzania w jednostkach samorządowych.

Potencjał merytoryczny Fundacji jest efektem długoletniej współpracy z najlepszymi ekspertami w kraju i pozwala na oferowanie profesjonalnych i nowoczesnych usług, odpowiadających na realne potrzeby samorządów, a także partnerów z sektora społecznego i biznesowego. Eksperci FRDL posiadają niezbędną wiedzę w zakresie specyfiki funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego, którą łączą z doświadczeniami zdobytymi w trakcie realizacji programów pomocowych, prowadzonych we współpracy z krajowymi i zagranicznymi instytucjami. Stale poszerzana o nowe produkty i doskonała oferta FRDL dostosowywana jest do potrzeb samorządów lokalnych.

Podjęcie FRDL do procesu planowania strategicznego opiera się na przekonaniu, że strategia rozwoju nie jest jedynie dokumentem wyznaczającym podstawowe kierunki działań instytucji samorządowych, ale planem rozwoju całej społeczności lokalnej. Dlatego podczas pracy nad dokumentem strategicznym często wykorzystywany jest sprawdzony model ekspercko-partycypacyjny. Polega on na możliwie szerokim udziale lokalnej społeczności oraz władz samorządu przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów i konsultantów zewnętrznych, którzy odpowiadają m.in. za moderowanie warsztatów strategicznych i przeprowadzenie konsultacji społecznych. Ta metoda pracy nad dokumentami strategicznymi przyczynia się również do aktywizacji i przedsiębiorczości poszczególnych środowisk oraz całych lokalnych społeczności, a także integracji społecznej mieszkańców i pozytywnej identyfikacji ze swoim środowiskiem.

Fundacja konsekwentnie rozwija ofertę doradczą dotyczącą wszystkich dziedzin funkcjonowania samorządu lokalnego i tworzy zespoły eksperckie, będące w stanie zrealizować szereg specjalistycznych usług konsultingowych i doradczych.

Przykłady oferowanych usług w ramach działalności doradczej:

- **Strategia rozwoju gminy**

Podstawową usługą doradczą FRDL jest przygotowanie strategii rozwoju gminy. Proces ten polega na zdiagnozowaniu potrzeb i problemów oraz identyfikacji wyzwań rozwojowych, oraz partycypacyjnym wypracowaniu założeń lokalnej polityki rozwoju. Dodatkowymi elementami strategii są: nakreślenie ram organizacyjnych dla projektów i programów rozwoju JST, zintegrowanie planowania społeczno-gospodarczego z przestrzennym, przygotowanie racjonalnej i realnej polityki rozwoju w ujęciu długofalowym.

FRDL – Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji prowadził w 2020 roku proces budowy nowej Strategii Rozwoju Powiatu Oświęcimskiego, przewidzianej na lata 2021–2030. 3 lipca 2021 roku podpisy pod stosowną umową złożyli: Wicedyrektor FRDL – MISTiA Wojciech Odzimek, Starosta Oświęcimski Marcin Niedziela i Wicestarosta Paweł Kobiela. Prace obejmowały m.in. szczegółową diagnozę społeczno-gospodarczą powiatu, sondaż opinii publicznej, partycypacyjne sesje strategiczne z udziałem przedstawicieli środowisk lokalnych i gmin powiatu oświęcimskiego, a także szerokie konsultacje społeczne.

W grudniu Rada Powiatu Oświęcimskiego przyjęła jednogłośnie do realizacji opracowaną przez ekspertów FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji Strategię Rozwoju Powiatu Oświęcimskiego na lata 2021–2030. W dedykowanej sesji wziął udział Dawid Hoinkis – Kierownik Zespołu ds. Doradztwa i Rozwoju, który przedstawił przebieg procesu planowania strategicznego i najważniejsze założenia dokumentu strategii. Praca ekspertów FRDL spotkała się z dużym uznaniem wszystkich radnych.

- **Strategia rozwiązywania problemów społecznych**

Celem tej usługi jest rozpoznanie lokalnych problemów społecznych i zaplanowanie odpowiednich rozwiązań, koordynacja działań podmiotów działających w sferze społecznej, adekwatnie do zidentyfikowanych problemów lokalnych, oraz wypełnienie obowiązku zapisanego w ustawie – zarówno w przypadku gmin, jak i powiatów.

Eksperti FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji z Krakowa na zlecenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zakopanem opracowali Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zakopane na lata 2020–2025. W 2020 roku – podczas sesji XXIII – została ona przyjęta do realizacji przez Radę Miasta Zakopane.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zakopane jest dokumentem stanowiącym podstawę do realizacji kierunków interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy jakości życia jego mieszkańców. Dotyczy to w szczególności tych mieszkańców, którzy są zagrożeni lub dotknięci marginalizacją i wykluczeniem społecznym, aby w konsekwencji doprowadzić do ich aktywizacji i integracji ze społecznością lokalną.

Zrealizowane w 2020 roku działania konsultingowe i badawcze w ośrodkach regionalnych FRDL

Temat doradztwa:	Termin realizacji:	Instytucja zlecająca:	Ośrodek FRDL:
Audyt Oświaty, badanie warunków życia i strategii oświaty dla Gminy Kartuzy	2020-02-29	Urząd Miasta Kartuzy	Gdańsk
Audyt Oświaty dla Gminy Tczew	2020-04-30	Urząd Miasta Tczewa	Gdańsk
Audyt Oświaty dla Gminy Lipnica	2020-02-28	Urząd Gminy Lipnica	Gdańsk
Audyt Oświaty dla Gminy Krynica Morska	2020-04-15	Urząd Miasta Krynica Morska	Gdańsk
Wniosek projektowy	2020-04-10	DS. Technology	Gdańsk
Analiza arkuszy organizacyjnych	2020-05-18	Urząd Gminy Ryjewo	Gdańsk
Strategia rozwiązywania problemów społecznych	2020-12-15	MOPS Łębork	Gdańsk
Gminny Program Przeciwdziałania Uzależnieniom	2020-11-20	MOPS Łębork	Gdańsk
Strategia rozwiązywania problemów społecznych	2020-11-10	PCPR w Bytowie	Gdańsk
Opracowanie WPF i budżetu	2020-11-15	Starostwo Powiatowe w Sztumie	Gdańsk
Przeprowadzenie konsultacji społecznych na terenie Gminy Miedziana Góra w związku z przystąpieniem przez Gminę Miedziana Góra do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego część sołectwa Kostomłoty Drugie „Część Zachodnia” oraz część s	2020-12-14	Gmina Miedziana Góra	Kielce
Przeprowadzenie badania rynku nt. społecznego zapotrzebowania na usługi powstałe w związku z realizacją projektu polegającego na rozbudowie remizy OSP w Krasocinie	2020-03-10	Gmina Krasocin	Kielce
Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Piekoszów	2020-12-15	Gmina Piekoszów	Kielce
Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Zagnańsk	2020-12-11	Gmina Zagnańsk	Kielce
Opracowanie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Piekoszów na lata 2021-2026	2020-12-15	Gmina Piekoszów	Kielce
Opracowanie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 - 2030 (Zagnańsk)	2020-10-31	Gmina Zagnańsk	Kielce
Opracowanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2021 rok (Zagnańsk)	2020-10-31	Gmina Zagnańsk	Kielce
Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sitkówka-Nowiny	2020-12-29	Gmina Sitkówka-Nowiny	Kielce

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górnó na lata 2021-2029	2020-12-18	Gmina Górnó	Kielce
Opracowanie Diagnozy Lokalnych Zagrożeń Społecznych w gminie Górnó	2020-12-21	Gmina Górnó	Kielce
Opracowanie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Górnó na lata 2021-2026	2020-12-21	Gmina Górnó	Kielce
Opracowanie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Lubień na lata 2019-2022	2020-12-31	Gmina Lubień	Kraków
Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Mszana Dolna na lata 2019-2027		Miasto Mszana Dolna	Kraków
Audyt oświaty w gminie Jerzmanowice-Przegonia + szkolenie dla dyrektorów szkół	2020-03-31	Gmina Jerzmanowice-Przegonia	Kraków
Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Jerzmanowice-Przegonia na lata 2020-2030	2020-07-31	Gmina Jerzmanowice-Przegonia	Kraków
Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Bocheńskiego na lata 2020-2025 z perspektywą do roku 2027 wraz z opracowaniem Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko	2020-12-15	Powiat bocheński	Kraków
Strategia rozwoju gminy Libiąż	2020-12-22	Gmina Libiąż	Kraków
Audyt oświaty dla gminy Dobra	2020-03-31	Gmina Dobra	Kraków
Strategia Rozwoju Gminy Dębno na lata 2021-2030 – DIAGNOZA	2020-10-31	Gmina Dębno	Kraków
Analiza arkuszy organizacyjnych szkół dla gminy Skąpa	2020-04-30	Gmina Skąpa	Kraków
Audyt oświaty w gminie Wielka Wieś	2020-07-20	Gmina Wielka Wieś	Kraków
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Mogilany	2020-11-16	Gmina Mogilany	Kraków
Strategia Rozwoju Powiatu Oświęcimskiego na lata 2021-2027	2020-12-30	Powiat Oświęcimski	Kraków
Przeprowadzenie monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Chrzanów na lata 2018-2023	2020-11-30	Gmina Chrzanów	Kraków
Strategia Rowoju Gminy Czarny Dunajec - DIAGNOZA	2020-12-18	Gmina Czarny Dunajec	Kraków
Audyt oświaty w gminie Zabierzów - analiza arkuszy organizacyjnych placówek oświatowych na rok szkolny 2020/2021 oraz analiza subwencji oświatowej	2020-12-31	Gmina Zabierzów	Kraków
Film informacyjno-instruktażowy dot. modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	2020-12-15	MFiPR	Kraków
Poradnik dot. wytycznych merytorycznych i proceduralnych w odniesieniu do nowej strategii rozwoju gminy	2020-12-15	MFiPR	Kraków
Opracowanie analizy finansowo-organizacyjnej sieci szkół i placówek oświatowych w Gminie Sędziejowice	marzec -wrzesień 2020	Gmina Sędziejowice	Łódź

Analiza arkuszy organizacyjnych Gminy Dukla	2020-03-31	Gmina Dukla	Rzeszów
Raport o stanie Gminy Goleniów za 2019 rok	2020-06-19	UMiG Goleniów	Szczecin
Audyt funkcjonowania oświaty w gminie Trzebiatów	2020-06-30	UMiG Trzebiatów	Szczecin
Opracowanie analizy finansowo-organizacyjnej sieci szkół i placówek oświatowych w Gminie Sienno	marzec-lipiec 2020	Gmina Sienno	Warszawa
Opracowanie Statutu Gminy Konstancin-Jeziorna	sierpień - wrzesień 2020	Gmina Konstancin- Jeziorna	Warszawa

ROZDZIAŁ VI

BADANIA I ANALIZY

ROZDZIAŁ VI. BADANIA I ANALIZY

W połowie 2019 roku w ramach Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego wyodrębniono Centrum Ekspertyzy Lokalnej (CEL), które oprócz realizacji projektów badawczych zorientowanych na tematy związane z demokracją lokalną i samorządnością przygotowuje we współpracy z ekspertami z różnych dziedzin publikację „ANALIZY CELowe” oraz „Opinie i Komentarze FRDL”.

OPINIE I KOMENTARZE FRDL są krótkimi, opiniotwórczymi tekstami eksperckimi dotyczącymi bieżących wydarzeń, istotnych dla środowiska samorządowego. Nie stronią od subiektywnych ocen i prezentowane są w krótkiej, publicystycznej formie. **W 2020 rozpoczęliśmy cykliczną publikację opinii i komentarzy na naszej stronie internetowej, publikując 4 opracowania.** Wśród nich nie mogło zabraknąć tych podejmujących problem wpływu pandemii.

Perspektywa głębokich cięć i podwyżek – o finansach w mniejszych samorządach

O perspektywie głębokich cięć i podwyżek w nowym roku budżetowym pisał skarbnik gminy miejsko-wiejskiej Janusz Zagórski. Na konkretnych przykładach pokazywał skutki narzuconych samorządom podwyżek kosztów, ograniczonych przychodów, rosnącego niedofinansowania zadań – zwłaszcza oświaty. Mniejsze gminy muszą zrezygnować z inwestycji, ograniczać skalę świadczonych usług, a także podwyższać lokalne opłaty i podatki.

„Którędy do ładu śmieciowego w gminach?”

(autor: Maciej Kiełbus).

Autor, doświadczony doradca prawny wielu JST, odniósł się do tematu kryzysu w gospodarce odpadami komunalnymi. W debacie publicznej coraz częściej pojawia się hasło napisania od nowa ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, jednak idea ta nie została dotychczas wypełniona konkretną treścią. Co więcej wydaje się, że wobec nieokreślonych jeszcze granic odpowiedzialności producentów za wprowadzane do obrotu opakowania można dziś jedynie wstępnie wskazać kwestie, które wymagają rozstrzygnięcia na samym początku prac nad ewentualną nową ustawą.

Koronawirus a funkcjonowanie organów stanowiących JST. Propozycje rozwiązań systemowych i środki tymczasowe (autor: Maciej Kiełbus).

Pandemia COVID-19 zaburzyła nasze życie w wielu obszarach. Utrudnienia lub wręcz całkowity brak możliwości zorganizowania sesji rad samorządu terytorialnego stały się istotną barierą działania JST. Komentarz Macieja Kiełbusa dotyczył wykorzystania środków zaradczych wobec utrudnień w funkcjonowaniu rad jednostek samorządu terytorialnego spowodowanych pandemią COVID-19.

Raporty o stanie gminy w czasie pandemii COVID-19 (autor: Sławomir Nałęcz)

Rozprzestrzenianie się w Polsce wirusa SARS-CoV-2, skutkujące wieloma obostrzeniami, wywołało dyskusję i konieczność szybkich rozstrzygnięć w kwestii przepisów regulujących funkcjonowanie organów JST w sytuacjach nadzwyczajnych. Sławomir Nałęcz odniósł się do zmian w tych regulacjach, które według niego są konieczne także ze względu na dramatycznie rozbieżne interpretacje dotychczas obowiązujących regulacji, prezentowane przez przedstawicieli zarówno doktryny, jak i administracji rządowej. Może to prowadzić do podejmowania uchwał, które będą obarczone wadami prawnymi, co może skutkować ostatecznie stwierdzeniem ich nieważności ze wszystkimi tego konsekwencjami.

Badanie sekretarzy JST

W listopadzie 2020 roku rozpoczęto badanie wśród sekretarzy jednostek samorządowych dotyczące czynników ograniczających skuteczność funkcjonowania urzędów gmin. Badanie prowadzone przez FRDL we współpracy z Centre of Expertise for Good Governance Rady Europy skupiało się na analizie uwarunkowań funkcjonowania administracji lokalnej. Respondentami byli praktycy – sekretarze gminnych, którzy najlepiej wiedzą, co działa, a co nie działa w ich urzędach.

Była to druga edycja tego badania. W poprzedniej edycji, zrealizowanej na przełomie lat 2015 i 2016, udział wzięli w nim przedstawiciele prawie 70% gmin w Polsce. Badanie pozwoliło ustalić m.in. wskazane przez sekretarzy priorytety rozwojowe JST, źródła największych trudności w bieżącym zarządzaniu czy problemowe obszary realizacji zadań.

W kwestionariuszu ostatniego badania pojawiły się podobne pytania, co w pierwszej edycji, ale i szereg nowych, uwzględniających sytuację pandemiczną. Sekretarze ustosunkowywali się do kwestii związanych z m.in. sprawnością działania ich jednostek samorządowych, wpływem epidemii na organizację pracy w urzędzie, kompetencjami i potrzebami szkoleniowych kadry samorządowej. Badanie było realizowane techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview), za pomocą internetowego kwestionariusza, do którego link sekretarze otrzymali na swoje skrzynki mailowe. Zbieranie ankiet zaplanowano do połowy lutego 2021 roku. Wyniki zostaną przedstawione podczas V Krajowego Kongresu Sekretarzy.

OPINIE I KOMENTARZE FRDL

PERSPEKTYWA GŁĘBOKICH CIĘĆ I PODWYŻEK – O FINANSACH W MNIEJSZYCH SAMORZĄDACH

Autor: Janusz Zagórski

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowi: „Jednostkom samorządu terytorialnego zapewnia się udział w dochodach publicznych odpowiednio do przypadających im zadań”. Od wielu lat ten zapis nie zgadzał się z praktyką, bo za coraz większymi obowiązkami nakładanymi na samorządy nie szły środki, które gwarantowałyby ich pełne finansowanie. Jednak to, co dzieje się w ostatnich kilku latach w coraz większym stopniu pogrąża samorządy. Drenaż budżetów JST postępuje w niespotykanym dotychczas tempie i zakresie, a zmiany regulacji prawnych określających uwarunkowania gospodarki finansowej gmin wprowadzane są często bez realnych konsultacji, bez debaty, w trakcie roku budżetowego, a czasem – z mocą wsteczną.

Największe źródło niepewności dochodów gmin – zmiany przepisów prawa

Zmiany przepisów prawa krajowego, a w szczególności zmiany ustaw, mają kolosalne skutki w budżetach samorządów lokalnych, w gospodarowaniu środkami na inwestycje i zaspokajaniu bieżących potrzeb społeczności lokalnej. Mało tego, zmiany te wprowadzane są nieraz w trakcie roku budżetowego, a niektóre nawet z mocą od początku trwającego już roku, czyli wbrew zasadzie niedziałania prawa wstecz.

Przykładem tego ostatniego zjawiska są wprowadzone w 2018 r. zmiany w opodatkowaniu farm wiatrowych. Przyniosły one ogromne i zaskakujące straty wielu małym gminom, na terenie których znajdowały się takie siłownie. Gmina Gościno (województwo zachodniopomorskie), straciła w trakcie trwania roku budżetowego 3,7 mln zł, tj. ponad 1/6 bieżących dochodów własnych, przeznaczanych na realizację zadań gminy takich jak drogi, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, kultura, mieszkalnictwo, transport publiczny, zieleni i jeszcze kilkanaście innych. Nagle trzeba było mocno ograniczyć wydatki bieżące w tych dziedzinach, a prócz tego zaciągnąć kredyt na kwotę 1,6 mln zł, aby dokończyć rozpoczęte inwestycje. Podobnie było w Cminie Karlino, z której budżetu zniknęło aż 6,3 mln zł – prawie 1/3 planowanych dochodów z podatku od nieruchomości.

OPINIE I KOMENTARZE FRDL

KTÓRĘDY DO ŁADU ŚMIECIOWEGO W GMINACH?

Autor: Maciej Kielbus

W debacie publicznej dotyczącej kryzysu w gospodarce odpadami komunalnymi coraz częściej pojawia się hasło napisania od nowa ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Jednak idea ta nie została dotychczas wypełniona konkretną treścią. Co więcej wydaje się, że wobec nieokreślonych jeszcze granic odpowiedzialności producentów za wprowadzane do obrotu opakowania można dziś jedynie wstępnie wskazać kwestie, które wymagają przesądzenia na samym początku prac nad ewentualną nową ustawą.

Potrzeba napisania nowej ustawy

Hasło napisania ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach od nowa pojawia się już od wielu lat. Pod względem merytorycznym jest ono w pełni uzasadnione. Nowa ustawa powinna być powstać już w 2011 roku, kiedy to rozpoczęto tzw. rewolucję śmieciową. Przy wprowadzaniu nowych regulacji, popełniono istotny błąd – znowelizowano niezwykle szeroko dotychczasową ustawę, zamiast zastąpić ją nową. Tymczasem zgodnie z zasadami techniki prawodawczej, jeżeli zmiany wprowadzane w danym akcie prawnym są liczne albo naruszają jego konstrukcję czy spójność, albo gdy był on już wielokrotnie nowelizowany, opracowuje się projekt nowego aktu prawnego. Wszystkie wskazane w tych zasadach przesłanki zostały spełnione już w 2011 roku, a z każdą kolejną nowelizacją sytuacja ulegała pogorszeniu. Ostatnia duża nowelizacja uchwalona przez Sejm 19 lipca 2019 roku poszerzyła świadomość tego problemu znacznie poza wąską grupę ekspertów. Efektem były nawet postulaty napisania nowej ustawy przez samych samorządowców.

Zakres nowej ustawy

Jedną z kluczowych decyzji do podjęcia przy ewentualnym opracowywaniu nowego aktu prawnego musi być jego zakres przedmiotowy. Obecnie ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach dotyczy nie tylko gospodarki odpadami komunalnymi, ale także m.in. zarządzania nieczystościami ciekłymi gromadzonymi w zbiornikach bezodpływowych czy zasad pozbywania się błota, śniegu, lodu i innych zanieczyszczeń z chodników. Rozwiązań jest w tym zakresie co najmniej kilka. Kwestie dotyczące odpadów komunalnych mogłyby zostać przykładowo przeniesione do ustawy o odpadach. Alternatywnie nowa ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach mogłaby zostać ograniczona przedmiotowo poprzez wyłączenie z jej zakresu chociażby kwestii nieczystości ciekłych, które mogłyby być przeniesione do ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

OPINIE I KOMENTARZE FRDL

KORONAWIRUS A FUNKCJONOWANIE ORGANÓW STANOWIĄCYCH JST. PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ SYSTEMOWYCH I ŚRODKI TYMCZASOWE

Autor: Maciej Kielbus

Rozprzestrzenianie się w Polsce wirusa SARS-CoV-2, skutkujące ogłoszeniem najpierw stanu zagrożenia epidemiologicznego (od 13.03.2020 r.), następnie stanu epidemii (od 20.03.2020 r.) i dalszymi obostrzeniami w postaci zakazu opuszczania miejsca zamieszkania (od 24.03.2020 r.), wywołało dyskusję i konieczność szybkich rozstrzygnięć w kwestii przepisów regulujących funkcjonowanie organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego w sytuacjach nadzwyczajnych. Wydaje się, że zmiany w tych regulacjach są konieczne także ze względu na dramatycznie rozbieżne interpretacje dotychczas obowiązujących regulacji prezentowane zarówno przez przedstawicieli doktryny[1], jak i przedstawicieli administracji rządowej[2],[3]. Może to prowadzić do podejmowania uchwał, które będą obarczone wadami prawnymi skutkującymi ostatecznie stwierdzeniem ich nieważności ze wszystkimi tego konsekwencjami.

Wątpliwości podnoszone obecnie ze strony przedstawicieli środowisk samorządowych dotyczą w szczególności możliwości odbywania sesji w trybie on-line (z wykorzystaniem rozwiązań technologicznych komunikację z radnymi na odległość), w tym podejmowania w tej formie uchwał (włącznie z aktami prawa miejscowego) oraz możliwości ograniczenia jawności sesji poprzez wyłączenie z udziału w nich osób niebędących radnymi.

Powyższe kwestie stają się palące, zwłaszcza w perspektywie sytuacji, w których większość radnych nie będzie mogła uczestniczyć w sesjach z uwagi na kwarantannę, leczenie lub ograniczenia w poruszaniu się. Dlatego poniżej przedstawię rozważane obecnie warianty rozwiązań problemu obecności radnych na sesji, a na końcu rozwiązania tymczasowe – możliwe do zastosowania w obecnych uwarunkowaniach.

Rozwiązanie 1. Zmiany w statutach JST

Niektóre jednostki samorządu terytorialnego nie czekając na ewentualną zmianę przepisów ustawowych rozwiązującą problem ujawnionej przez pandemię COVID-19 luki prawnej, podejmują samodzielnie działania zmierzające do wykreowania podstaw prawnych do prowadzenia w sytuacjach wyjątkowych sesji on-line. Przykładem w tym zakresie może być Rada Miejska Leszna, która uchwaliła zmianę statutu miasta polegającą na dodaniu nowego przepisu, zgodnie z którym *w przypadkach zagrożenia życia lub zdrowia radnych lub mienia znacznych rozmiarów, sesje mogą odbywać się w ten sposób, że obecność radnych na sesji potwierdzana jest za pomocą elektronicznych środków komunikacji. W takim przypadku radni zabierają głos oraz głosują zdalnie. Identyfikacja radnego i potwierdzenie jego obecności następuje w ten sposób, że radny loguje się do programu obsługującego sesje rady [...]*[4].

OPINIE I KOMENTARZE FRDL

RAPORTY O STANIE SAMORZĄDU W CZASIE PANDEMII COVID-19.

JAK WYKORZYSTAĆ USTAWOWY OBOWIĄZEK I ZAGROŻENIE EPIDEMIOLOGICZNE DO WZMOCNIENIA LOKALNEJ WSPÓLNOTY SAMORZĄDOWEJ?

Autor: Sławomir Nałęcz

Rok temu, samorządowe organy wykonawcze po raz pierwszy stanęły przed wyzwaniem przygotowania, upublicznienia i poddania debacie raportu o stanie JST. Raporty zostały udostępnione w internecie, jednak większość mieszkańców nigdy nie dowiedziała się o ich istnieniu, a tylko w niewielkiej części JST mieszkańcy zabrali głos w dyskusjach o raporcie podczas sesji rad samorządów lokalnych. Korzystnej zmianie tej sytuacji może paradoksalnie pomóc kryzysowa sytuacja samorządów i rozmaite pośrednie skutki pandemii COVID-19.

Zeszłoroczne doświadczenia i aktualne pytania

Na mocy ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych władze wykonawcze samorządów wszystkich szczebli są zobowiązane przekazać swoim radnym raport o stanie ich JST. Wzorem zeszłorocznej praktyki raporty te zostaną zapewne udostępnione w Biuletynach Informacji Publicznej i na stronach internetowych samorządów. Czy jednak tym razem samorządowcy zadbają o odpowiednie poinformowanie o nich mieszkańców? Czy skutki pandemii COVID-19 doprowadzą do większego wykorzystania technologii online we wtączeniu obywateli w dyskusję nad raportem? Czy rady JST zrezygnują z egzekwowania wymogu okazywania określonej liczby podpisów, jako warunku udziału w debacie? Wreszcie, czy sama forma raportów będzie bardziej przystępna niż w zeszłym roku? Czy tym razem mniej będzie opisów, a więcej wniosków? Czy raporty posłużą także do pokazania wyzwań, przed jakimi stanęły samorządy? Czy we wprowadzeniu do raportu znajdzie się list od lidera samorządu mobilizujący społeczność lokalną do solidarnego działania wobec kryzysu finansów samorządowych, COVID-19 i suszy?

Odpowiedzi na powyższe pytania nie są dziś znane, ale już samo ich postawienie przez samorządowców może dać nowy impuls do pracy nad doskonaleniem raportów, do lepszej ich promocji, a także do opracowania procedur formalnych i rozwiązań informatycznych umożliwiających większy udział mieszkańców w debacie, w tym z wykorzystaniem internetu. Zanim jednak przejdę do rekomendacji odpowiadających postawionym powyżej pytaniom przedstawię najpierw główne wnioski wynikające z zeszłorocznych badań, jakie przeprowadziła Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego (FRDL).

ROZDZIAŁ VII

DZIAŁALNOŚĆ MISYJNA FUNDACJA

ROZDZIAŁ VII. POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ MISYJNA FUNDACJI

W 2020 roku Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego przeprowadziła szereg innych działań, bezpośrednio związanych z realizacją misji FRDL. Składały się na to:

- działania na rzecz zwiększenia sprawności i efektywności funkcjonowania administracji samorządowej;
- wspieranie decentralizacji władzy publicznej;
- wzmacnianie poczucia sprawstwa wśród obywateli;
- budowanie lokalnego kapitału społecznego w Polsce;
- upowszechnianie polskich doświadczeń transformacji ustrojowej w innych krajach.

Wyżej wymienione działania prowadzone są na poziomie ogólnokrajowym przez Biuro Zarządu, a na poziomie regionalnym przez ośrodki FRDL. Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego, oprócz organizowania własnych wydarzeń, partneruje i wspomaga również inicjatywy innych podmiotów, związane z szeroko pojętą działalnością na rzecz demokracji lokalnej.

Narodowa Lekcja o Samorządzie Lokalnym

W 2020 roku, w związku z obchodami 30-lecia samorządności w Polsce, została powołana przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego oraz społeczną Inicjatywę 30. ROK WOLNOŚCI Koalicja ROK SAMORZĄDNOŚCI 2020. Do koalicji należą organizacje pozarządowe, inicjatywy społeczne oraz grupy nieformalne, zainteresowane rozwijaniem społeczeństwa obywatelskiego. Z założenia Koalicja ma charakter otwarty i można do niej dołączyć w każdym momencie. Celem Koalicji jest edukacja poprzez pokazywanie roli samorządu terytorialnego w Polsce. Hasłem Koalicji była obywatelska edukacja dla demokracji w duchu wolności, samorządności i solidarności.

Częścią działań w ramach Koalicji była „Narodowa Lekcja o Samorządzie Terytorialnym”, która odbyła się w 30. rocznicę pierwszych wolnych wyborów do samorządu (27 maja). Fundacja przygotowała z tej okazji specjalny pakiet edukacyjny „Narodowa Lekcja o Samorządzie Terytorialnym”. Pakiet miał na celu nie tylko propagowanie idei samorządności terytorialnej, ale przede wszystkim wyposażenie młodzieży w rzetelną wiedzę dotyczącą samorządności i tym samym kształcenie świadomych, aktywnych obywateli. Zawierał sześć scenariuszy, które dotyczą praktycznego wymiaru samorządności terytorialnej, czyli finansów samorządów i podziału kompetencji między samorządem a władzami centralnym oraz roli samorządu w systemie edukacji, ochrony środowiska czy planowaniu przestrzeni

Samorządowa 30-tka

Rocznicę 30 lat samorządu uczczono na sportowo. Z tej okazji Małopolski Instytut Samorządu i Administracji zorganizował challenge „**Samorządowa trzydziestka**”. Uczestnicy przebiegli 30 km w sztafecie 3 x 10 km, do tego samego zachęcając inne organizacje. W kolejnych dniach akcji następnymi przedstawicielami samorządów i innych organizacji przyłączyli się do zabawy i ukończyli bieg. Nie przeszkodził wiatr, deszcz, a nawet COVID-19. Dodatkowo dla wszystkich biegnących była to okazja do promocji swojego regionu. Partnerem akcji była firma Integrated Solutions.

Konkurs Innowacje w Polityce

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego była partnerem III edycji konkursu Innowacje w Polityce (ang. „Innovation in Politics Awards”). Wyróżnienia te przyznawane są co roku przez Instytut Innowacji w Polityce z siedzibą główną w Wiedniu oraz przez partnerów projektu. W konkursie mogą brać udział politycy lub przedstawiciele inicjatyw politycznych, odpowiadający za projekty, które w sposób innowacyjny rozwiązują konkretne problemy społeczności europejskich. Politycy nominowani do nagrody są oceniani za swoje osiągnięcia, niezależnie od tego, z jaką partią polityczną są związani i na jakim szczeblu administracyjnym lub samorządowym działają. W tym roku zgłoszono 389 wyróżniających się projektów z rekordowej liczby 22 krajów, a jury złożone z 1058 obywateli krajów europejskich wybrało 90 finalistów i 9 zwycięzców. Wśród laureatów konkursu w kategorii „Ekonomia” znalazł się projekt „Gdynia wspiera przedsiębiorców w czasie COVID-19”. Z Polski wpłynęło 120 zgłoszeń, dwukrotnie więcej niż w roku ubiegłym. Do finału trafiło 19 projektów, co jest rekordową liczbą na skalę europejską.

Nowa strona internetowa FRDL

Ważnym działaniem, które przyczyniło się do lepszej realizacji misji Fundacji, było również uruchomienie nowej strony internetowej – Multiserwisu. Strona jednocześnie konsoliduje działalność lokalnych ośrodków FRDL w ramach jednego portalu, zapewniając im jednocześnie autonomię i niezależność. Fundacja uzyskała ważne narzędzie, które umożliwia lepszą i atrakcyjniejszą prezentację bieżącej działalności. Multiserwis jest również zintegrowany ze stronami Fundacji w mediach społecznościowych. Można w nim znaleźć informacje o szkoleniach, forach i różnych inicjatywach, jak i publikacje Fundacji.

**SPRAWOZDANIE FINANSOWE WYNIKI FINANSOWE FUNDACJI ROZWOJU
DEMOKRACJI LOKALNEJ IM. JERZEGO REGULSKIEGO W ROKU 2020
(STAN NA 31 GRUDNIA 2020 R.)**

Rachunek zysków i strat Sporządzony za okres 01.01.2020 - 31.12.2020		
Wyszczególnienie	Stan za rok	
	2020	2019
A. Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi, w tym	26 488 984,99	44 252 954,68
- od jednostek powiązanych		
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów	26 488 984,99	44 252 954,68
1. Przychody netto ze sprzedaży produktów	13 914 582,34	21 279 595,28
2. Przychody z tytułu dotacji	12 574 402,65	22 973 359,40
II. Zmiana stanu produktów	0,00	0,00
III. Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki	0,00	0,00
IV. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów	0,00	0,00
B. koszty działalności operacyjnej	24 581 983,14	43 260 790,74
I. Amortyzacja	144 067,61	223 036,07
II. Zużycie materiałów i energii	412 294,58	629 895,52
III. Usługi obce	6 590 579,54	13 818 096,08
IV. Podatki i opłaty, w tym:	22 258,13	21 551,47
- podatek akcyzowy	0,00	0,00
V. Wynagrodzenia	9 961 166,93	14 385 899,05
VI. Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, w tym:	1 615 648,85	1 813 818,08
- emerytalne	749 204,05	897 520,69
VII. Pozostałe koszty rodzajowe	5 835 967,50	12 368 494,47
VIII. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	0,00	0,00
C. Zysk (strata) ze sprzedaży (A-B)	1 907 001,85	992 163,94
D. Pozostałe przychody operacyjne	1 275 249,02	147 936,50
I. Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	97,56	2 348,62
II. Dotacje	0,00	0,00
III. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	0,00	0,00
IV. Inne przychody operacyjne	1 275 151,46	145 587,88
E. Pozostałe koszty operacyjne	82 904,96	174 133,13

I. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	0,00	0,00
II. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	4 360,58	0,00
III. Inne koszty operacyjne	78 544,38	174 133,13
F. Zysk (strata) na działalności operacyjnej (C+D-E)	3 099 345,91	965 967,31
G. Przychody finansowe	49 784,22	38 654,18
I. Dywidendy i udziały w zyskach w tym:	0,00	0,00
a) od jednostek powiązanych, w tym:	0,00	0,00
- w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	0,00	0,00
b) od jednostek pozostałych, w tym:	0,00	0,00
- w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	0,00	0,00
II. Odsetki w tym:	22 227,33	38 518,17
- od jednostek powiązanych	0,00	0,00
III. Zysk z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:	0,00	0,00
- w jednostkach powiązanych	0,00	0,00
IV. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	0,00	0,00
V. Inne	27 556,89	136,01
H. Koszty finansowe	1 078,19	148 825,11
I. Odsetki w tym:	1 078,19	5 450,24
- dla jednostek powiązanych	0,00	0,00
III. Strata z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:	0,00	0,00
- w jednostkach powiązanych	0,00	0,00
III. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	0,00	0,00
IV. Inne	0,00	143 374,87
I. Zysk (strata) brutto (F+G-H)	3 148 051,94	855 796,38
J. Podatek dochodowy		
K. Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)	0,00	0,00
L Zysk (strata) netto (I-J-K)	3 148 051,94	855 796,38

Adresy ośrodków regionalnych FRDL

BIAŁYSTOK

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej – Podlaskie Centrum
ul. Choroszczańska 31,
15–732 Białystok
tel.: 85 732 17 88 fax: 85 732 94 84
frdl-pc@frdl.bialystok.pl
www.frdl.bialystok.pl

BYDGOSZCZ

Kujawsko-Pomorskie Biuro FRDL
ul. Unii Lubelskiej 4C,
85-059 Bydgoszcz
tel./fax: 52 321 18 90, 52 321 18 92
info@bydgoszcz-frdl.pl
www.bydgoszcz-frdl.pl

GDAŃSK

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Regionalny
w Gdańsku Targ Drzewny 3/7,
80–886 Gdańsk tel.: 58 308 47 72, fax: 58 550 32 39
biuro@gdansk.frdl.pl
www.gdansk.frdl.pl

KATOWICE

Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego
im. Waleriana Pańki Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej
ul. Moniuszki 7,
40–005 Katowice
tel./fax: 32 253 84 09, 32 206 98 43
biuro@okst.pl
www.okst.pl

KIELCE

Świętokrzyskie Centrum FRDL
ul. Sienkiewicza 78,
25–501 Kielce
tel.: 41 343 00 38, 41 344 77 62 fax: 41 243 62 63
centrum@frdl.kielce.pl
www.frdl.kielce.pl

KRAKÓW

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji
ul. Floriańska 31, I piętro,
31-019 Kraków
tel./fax: 12 633 51 54
mistia@mistia.org.pl
www.mistia.org.pl

LUBLIN

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Regionalny Ośrodek w Lublinie
ul. 1-go Maja 13/4,
20-410 Lublin
tel.: 81 532 64 40, 81 532 64 70 fax: 81 534 84 65
info@frdl.lublin.pl
www.frdl.lublin.pl

ŁÓDŹ

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Centrum Szkoleniowe w Łodzi
ul. Jaracza 74,
90-242 Łódź
tel.: 42 307 32 38, fax: 42 288 12 86
biuro@frdl-lodz.pl
www.frdl-lodz.pl

OPOLE

Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej
ul. Krakowska 51 III p.
45-018 Opole
tel./fax: 77 454 48 29, 77 453 68 25
biuro@opole.frdl.pl
www.opole.frdl.pl

RZESZÓW FRDL

– Podkarpacki Ośrodek Samorządu Terytorialnego
ul. Kolejowa 1,
35-073 Rzeszów
tel./fax: 17 850 74 20, 17 862 69 64
post@frdl.rzeszow.pl
www.frdl.rzeszow.pl

SZCZECIN

Centrum Szkoleniowe Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej
ul. Kolumba 86
70-035 Szczecin
tel.: 725 302 316 fax: 91 487 85 22
centrum@frdl.szczecin.pl
www.frdl.szczecin.pl

WARSZAWA

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Centrum Mazowsze
ul. Żurawia 43 IV p.,
00-680 Warszawa
tel.: 22 351 93 12 tel./fax: 22 351 93 10
biuro@frdl.mazowsze.pl
www.frdl.mazowsze.pl

WROCŁAW

Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki Fundacji Rozwoju
Demokracji Lokalnej Biuro FRDL we Wrocławiu
ul. Piłsudskiego 43,
50-032 Wrocław tel.: 71 372 41 21, fax: 71 344 26 90
biuro@okst.pl
www.okst.pl

ZIELONA GÓRA

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze
al. Niepodległości 16/9
65-048 Zielona Góra
tel.: 68 453 22 09, fax: 68 419 90 97
sekretariat@frdl.org
www.zg.frdl.pl

Raport Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej
im. Jerzego Regulskiego za rok 2020

Opracowanie:
Andrzej Jaroszkiewicz

Korekta i redakcja językowa:
Joanna Fifielska

Projekt graficzny:
Żaneta Pulkowska

Wydawca:
Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej
im. Jerzego Regulskiego
ul. Żurawia 43, 00-680 Warszawa

Wszystkie prawa zastrzeżone.
Warszawa 2021
